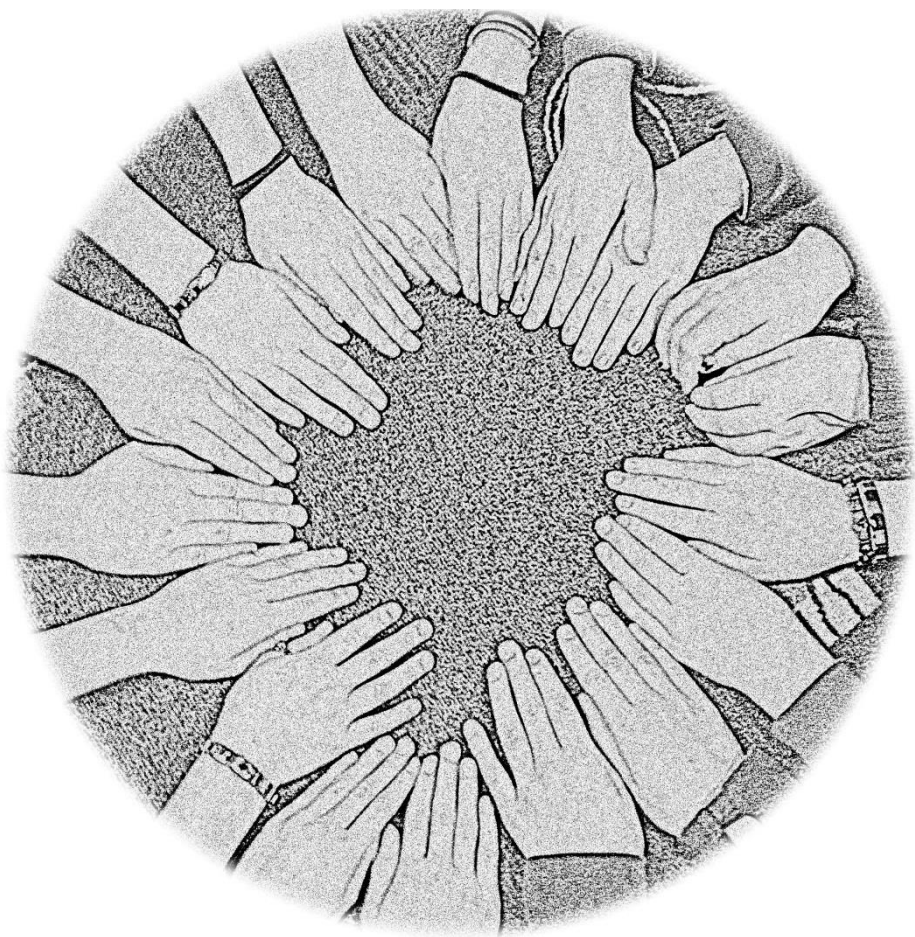

2024

OPIKELUHUOLTOSUUNNITELMA
Pieksämäen kaupunki

Pieksämäen kaupunki

Päivitetty: 9.9.2024

AJATUS YHTEISTYÖN ARJESTA

Neljä tyyppiä

JOKAINEN, JOKU, KUKA TAHANSA, EI KUKAAN
ryhtyi tuumasta toimeen.

JOKAISTA pyydettiin hommiin.

JOKAINEN oli varma,

että JOKU sen tekee.

KUKA TAHANSA olisi voinut sen tehdä

mutta EI KUKAAN sitä tehnyt.

JOKU tuli vihaiseksi,

koska se oli JOKAISEN hommia.

JOKAINEN ajatteli,

että KUKA TAHANSA sen tekee,

mutta EI KUKAAN oivaltanut

että JOKAINEN ei voi sitä tehdä.

Homma päättyi siihen,

että JOKAINEN syytti JOTAKUTA,

kun KUKAAN ei tehnyt sitä,

minkä KUKA TAHANSA olisi voinut tehdä.

(Huhtanen 2007, Kun huoli herää 228–229.)

Sisällys

JOHDANTO	5
1 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT PIEKSÄMÄELLÄ	9
1.1 OPISKELUHUOLTO	9
1.2 OPISKELUHUOLLON TOTEUTTAMISEN TAVOITTEET JA KESKEISET PERIAATTEET SEKÄ TOIMENPITEET OPISKELUHUOLLON TOTEUTTAMISEKSI JA SEURAAMISEKSI	9
1.3 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT	10
1.4 OPISKELUHUOLLON PALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, TYÖN- JA VASTUUNJAKO	11
1.5 OHJAUSPOLKU OPISKELUHUOLLOSSA	14
2 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT	15
2.1 MONIALAISEN YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLTORYHMÄN TOIMINTATAVAT JA KÄYTÄNNÖT	15
2.2 YHTEISÖLLINEN YHTEISTYÖ KOULUN JA OPPILAITOKSEN ULKOPUOLISTEN KANSSA	16
2.2.1 <i>Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa</i>	16
2.2.2 <i>Yhteistyö nuorisotoimen kanssa</i>	17
2.3 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT PIEKSÄMÄELLÄ	17
2.3.1 <i>Monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä ja monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä</i>	17
2.3.2 <i>Yhteisöllinen yhteistyö koulun ulkopuolisten kanssa</i>	18
2.4 YHTEISTYÖ OPPILAAN OHJAUKSESSA, KOULUTUKSEN SIIRTYMÄVAIHEISSA SEKÄ JATKO-OPINTOJEN SUUNNITTELUSSA	20
2.5 YHTEISTYÖ TERVEYSNEUVONNAN JA TERVEYSTIEDON OPETUKSEN VÄLILLÄ	23
2.6 OPISKELUYMPÄRISTÖN TERVEELLISYDEN, TURVALLISUUDEN JA YHTEISÖN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	25
2.7 KOULURUOKAILU JA KOULUMATKAKULJETUS	25
2.8 ASUNTOLATOIMINTA	27
2.9 JÄRJESTYSSÄÄNNÖT	27
2.10 POISSAOLOT	32
2.11 TAPATURMIEN EHKÄISEMINEN SEKÄ ENSIAVUN JÄRJESTÄMINEN JA HOITONOHJAUS	35
2.12 TUPAKAN JA PÄIHITEIDEN KÄYTÖN EHKÄISY	35
2.13 OPPILAIDEN SUOJAAMINEN VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ	37
2.14 ÄKILLISET UHKA-, VAARA- JA MUUT KRIISITILANTEET	43
3 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN	45
3.1 VARHAINEN PUUTTUMINEN YKSILÖKOHTAISISSA OPISKELUHUOLLOSSA	45
3.1.1 <i>Huolen puheeksiottaminen</i>	46
3.1.2 <i>Huolen vyöhykkeistö</i>	47
3.1.3 <i>Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa</i>	48
3.2 OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGI- JA KURAATTORIPALVELUT	49

3.2.1 Oikeus saada opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja	49
3.2.2 Yhteydenotto opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin.....	49
3.2.3 Opiskeluhoollon psykologipalvelut Pieksämäellä	50
3.2.4 Opiskeluhoollon kuraattoripalvelut Pieksämäellä	51
3.3 KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO.....	53
3.3.1. Kouluterveydenhuolto.....	54
3.3.2 Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa.....	55
3.3.3 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen	55
3.3.4 Opiskeluterveydenhuolto	56
3.3.5 Koululääkäri- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäri.....	57
3.3.6 IPC ja Cool Kids.....	58
3.3.7 Suun terveydenhuolto	59
3.3.8 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa	60
3.4 MONIALAINEN YKSILÖKOHTAINEN ASIAANTUNTIJARYHMÄ	61
3.4.1 Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhoollossa.....	61
3.4.2 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhooltoasian käsittely	62
3.4.3 Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa	62
3.5 MONIALAINEN YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO PIEKSÄMÄELLÄ.....	65
3.5.1 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhooltoasian käsittely Pieksämäellä	65
3.5.2 Opiskeluhooltokertomus ja opiskeluhoollon rekisterit Pieksämäellä	66
3.6 YHTEISTYÖ OPPIMISEN TUEN, JOPON, AIPEN JA VALMISTAVAN OPETUKSEN YHTEYDESSÄ.....	67
3.7 YHTEISTYÖ OPPIVELVOLLISUUSIÄN LAAJENTAMISEN YHTEYDESSÄ	71
3.8 TUKI KURINPITOTOIMIEN YHTEYDESSÄ	74
3.9 YHTEISTYÖ KOULUN ULKOPUOLISTEN PALVELUJEN JA YHTEISTYÖTAHOJEN KANSSA	74
3.9.1 Yhteistyö lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kanssa	75
3.9.2 Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun kanssa	75
3.9.3 Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa	80
3.9.4 Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa.....	81
3.9.5 Yhteistyö poliisin kanssa ja ankkuritoiminta.....	83
3.9.6 ADHD-hoitopolku Pieksämäellä esikoulussa, alakoulussa ja yläkoulussa	86
.....	86
4 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ KANSSA	87
4.1 SUUNNITTELU, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI OPPILAIDEN, OPISKELIJOIDEN JA HUOLTAJIEN KANSSA	87
4.2 TIEDOTTAMINEN OPPILAILLE, OPISKELIJOILLE JA HUOLTAJILLE.....	88
5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN	89
5.1 OHJAUS, SEURANTA, ARVIOINTI JA VALVONTA	89
5.2 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN PIEKSÄMÄELLÄ.....	90
LÄHTEET.....	91
LAIT JA ASETUKSET.....	93

JOHDANTO

Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013) tuli voimaan 1.8.2014. Hyvinvointialueiden käynnistyessä 1.1.2023 lakiin on tehty muutoksia (377/2022). Laki kattaa oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaisissa säädetään esi- ja perusopetuksessa¹ olevan oppilaan sekä lukiossa² että ammatillisessa koulutuksessa³ olevan opiskelijan, tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa⁴ olevan opiskelijan sekä vapaan sivistystyön⁵ koulutuksessa sekä oppivelvollisuuslain tarkoitetussa koulutuksessa olevien opiskelijoiden oikeudesta opiskeluhuoltoon.

Opiskeluhuolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Lisäksi opiskelijalla on oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuolto **toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen** monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.⁶

Opiskeluhuoltoon sisältyvät perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestäjän ja lukioissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän päättämä opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.⁷

Lain tarkoituksena on:

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.⁸

¹ Perusopetuslaki (628/1998)

² Lukiolaki (714/2018)

³ Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)

⁴ Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998 7a luku

⁵ Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 5 §:n 2 mom.

⁶ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 3 § mom. 4 (377/2022)

⁷ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 3 § mom.2 (377/2022)

⁸ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 2 § (1287/2013)

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa **monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä**.⁹ Opiskeluhoollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen taikka sille annetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä.

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi **koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelma**.¹⁰ Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:

- 1) arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoollon palveluista;
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä ja oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6§:n mukaisesti.

Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoollon palvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opetushallitus antaa opetussuunnitelmien perusteissa ja muussa määräyksessä määräykset koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman laatimisesta. Koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhoollon suunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkastettava sitä tarvittaessa. Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoollon suunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12§:n 1momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa **monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoollon ohjausryhmä**.¹¹ Oppilaitoskohtaista opiskeluhoollon ohjausryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja.

⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 mom. (1287/2013)

Hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava **alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä**.¹²Jos hyvinvointialueen alueella on kunnan lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, heidän tulee olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryhmässä tulee lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhuollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahojen työntekijöitä.

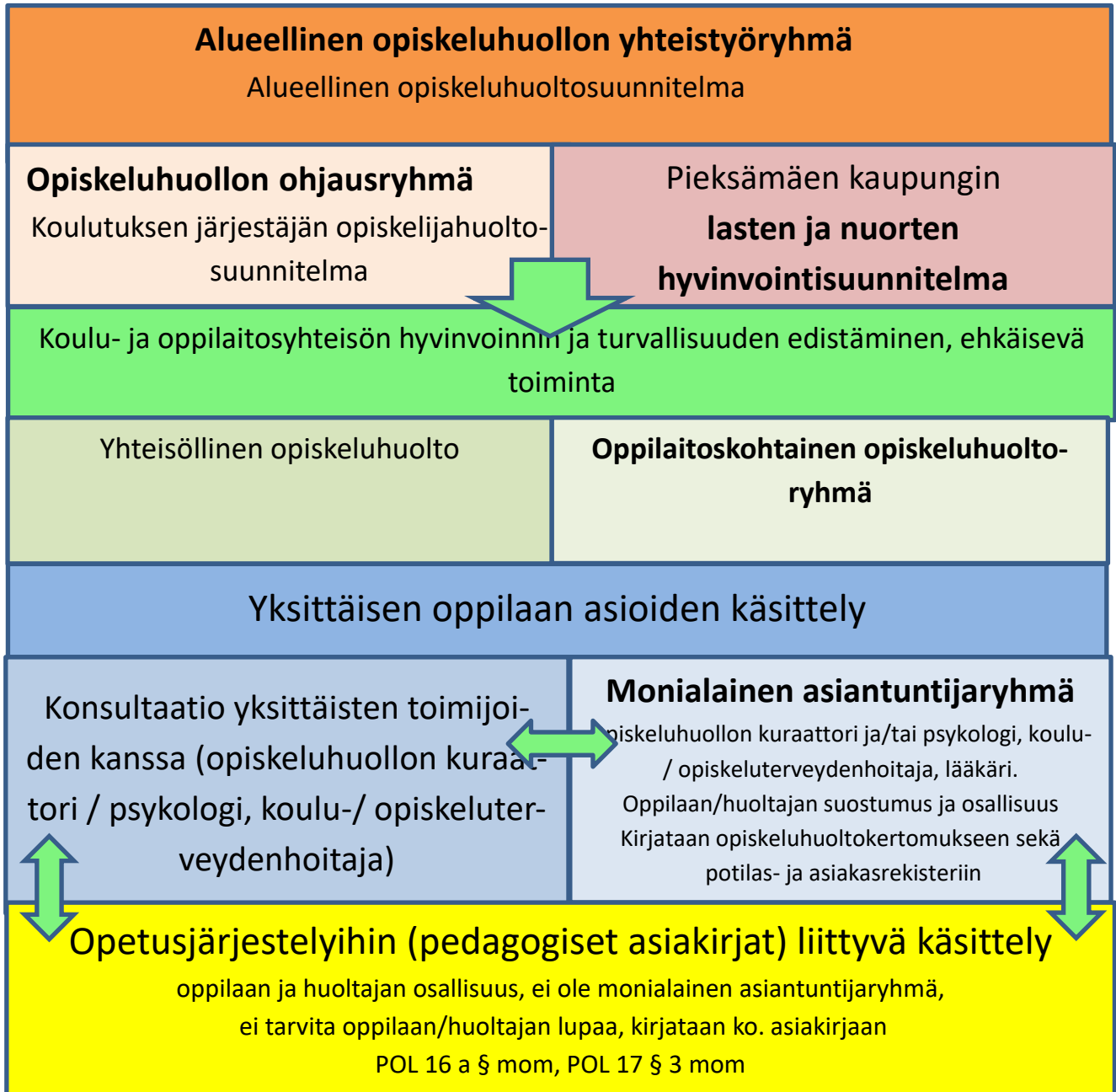
Hyvinvointialueella tulee olla valtuustokausittainen **alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma**¹³ hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se on tarkistettava tarvittaessa. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma pohjautuu hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja se on tarkistettava tarvittaessa. Se tulee liittää myös lastensuojelulain 12 § 13 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Pieksämäen koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma on **esi- ja perusopetuksen** sekä **lukion** kanssa pääosin yhteinen. Yksiköt tarkentavat linjauksia koulu- ja oppilaitoskohtaisissa osioissaan. Opiskeluhoitosuunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma päivitetään Pieksämäen kaupunginvaltuustossa kerran valtuustokaudessa ja tarkistetaan vuosittain. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, opiskelijoille ja heidän huoltajiltaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhollosta.

¹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14a § (377/2022)

¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13a § (377/2022)

Monialainen opiskeluhoolto

Kuva 1. Pieksämäen kaupungin monialaisen opiskeluhoollon rakenne ja toimintatavat

1 OPISKELUHUOLLON KOKONAISTARVE JA KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT OPISKELUHUOLTOPALVELUT PIEKSÄMÄELLÄ

1.1 Opiskeluhoolto

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhooltoon sisältyy yhteisöllinen opiskeluhoolto eli koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukainen ennaltaehkäisevä koko oppilaitosyhteisöä tukeva toiminta, johon osallistuvat kaikki oppilaitoksessa työskentelevät. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluihin sekä monialaiseen yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon.¹⁴

Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.¹⁵

Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskelijahuolto yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.¹⁶

1.2 Opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi

1. **Osallisuus:** tavoitteena oppilaan kouluun kiinnittyminen ja säännöllinen koulunkäynti

Toimenpiteenä koulun päivitetty poissaolomalli.

2. **Mielen hyvinvointi:** tavoitteena mielen hyvinvoinnin varhainen tukeminen

¹⁴ Oppilas- ja opiskeluhoitolaaki 3 § (1287/2013)

¹⁵ Oppilas- ja opiskeluhoitolaaki 1§ ja 9 § (633/2021)

¹⁶ Oppilas- ja opiskeluhoitolaaki 9 § (1225/2020)

Toimenpiteenä mielenterveystaitojen ja sosiaalisten taitojen tukeminen sekä vahvistaminen yhteisöllisen opiskeluhuollon (luokkatyö) sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon keinoin (tukikeskustelut ja näyttöön perustavat menetelmät IPC ja Cool kids). Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa.

3. Lakisääteisten oppilashuollon palveluiden toteutuminen

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalvelut lähipalveluina oppilaitoksissa. Toimenpiteinä lakisääteisten oppilasmäärien ja määräaikojen toteutuminen.

Yhteisöllinen opiskeluhoito on oppilaitoksissa osa toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

1.3 Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoolltopalvelut

Pieksämäen kaupungissa esiopetus järjestetään päiväkodeissa ja kyläkouluilla. Perusopetusta järjestetään kolmessa alakoulussa, kahdessa kyläkoulussa ja yläkoulussa. Perusopetusta annetaan myös Vaalijalan Sateenkaaren koulussa. Kaupungissa on yksi lukio. Sekä alakouluissa ja yläkoulussa on valmistavan opetuksen ryhmä ja yläkoulussa on aikuisperusopetuksen ryhmä.

Kuraattorina on kelpoinen toimimaan sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 7 §:ssä tai 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö. Lisäksi kelpoinen on henkilö, jolla on tehtävään soveltuva sosiaali- tai kasvatusalalle taikka käyttäytymistieteisiin suuntautunut korkeakoulututkinto.

Koulutukseen tulee sisältyä tai sen lisäksi tulee olla suoritettuna 60 opintopisteen laajuiset korkeakouluopinnot, joiden tulee muodostua sosiaalityön yliopisto-opinnoista tai mainitun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun korkeakoulututkintoon kuuluvista opinnoista.

Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava opiskeluhoollon psykologin ja sellaisen vastaavan kuraattorin palveluja, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö (16.12.2021/1146).¹⁷ Psykologi on laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka on suorittanut psykologian maisterin tutkinnon (PsM). Terveydenhoitaja on terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö, joka on suorittanut terveydenhoitaja- ja sairaanhoitajatutkinnon. Terveydenhoitajatutkinnon suorittanut laillistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi sairaanhoitajana ja terveydenhoitajana.

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 7§ 2 mom. (1287/2013)

Terveydenhoitajan ammattinimikettä saa käyttää ja ammattia harjoittaa vain terveydenhoitajatutkinnon suorittanut terveydenhoitaja. Toimintaa valvovat aluehallintovirastot sekä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira.¹⁸

Laskennallinen kansallinen **mitoitussuositus** opiskeluhuoltohenkilöstön oppilas-/ opiskelijamääristä:

- kouluterveydenhuollossa¹⁹ 460 oppilasta / täysiaikainen terveydenhoitaja, mikäli vastuualueita on vain yksi
- opiskeluterveydenhuollossa 570 opiskelijaa / täysiaikainen terveydenhoitaja, mikäli vastuualueita on vain yksi
- koululääkäri kouluterveydenhuollossa 2100 oppilasta / lääkäri tai yksi työpäivä viikossa 500 lasta kohden
- koululääkäri opiskeluterveydenhuollossa 2500–3000 opiskelijaa / lääkäri
- yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa. Laki astui voimaan 1.1.2022²⁰
- yhtä psykologia kohden saa olla enintään 780 opiskelijaa. Laki astuu voimaan elokuussa 2023.²¹

1.4 Opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen, työn- ja vastuunjako Pieksämäen esi- ja perusopetuksessa sekä lukiossa

Laki kattaa oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Pieksämäellä yksi kuraattoreista toimii vastaavana kuraattorina. Vastaavan kuraattorin palvelut esikoulusta toiselle asteelle on järjestetty hyvinvointialueella sovitun aluejaon mukaisesti.

Opiskeluhuollon kuraattorit (tarve 3,7 htv)

Kuraattori (mitoitus 670/ oppilaita 633)	htv
Kontiopuiston koulu	0,5
Maaselän koulu	0,4
Jäppilän koulu+ koulueskarit	0,1

¹⁸ Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1 § ja 2 § (559/1994)

¹⁹ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

²⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9a § 2 mom. (1287/2013)

²¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9a § (1146/2021))

Kuraattori (mitoitus 670/oppilaita 652)	htv
Harjun koulu	0,4
Lukio	0,3
Esedu (sovitut alat)	0,2
Sateen kaaren koulu, Vaalijala	0,1

Kuraattori (mitoitus 670/oppilaita 578)	htv
Esedu (sovitut alat)	0,4
Step	0,4
Spesia	0,2

Kuraattori (eskareita 87)	htv
Päiväkotieskarit	0,2

Vastaava kuraattori (mitoitus 536/oppilaita 514)	htv
Hiekanpään koulu	0,7
Virtasalmen koulu+ eskarit	0,1
Vastaavan kuraattorin tehtävät	0,2

Opiskeluhuollon psykologit (tarve 3,2 htv) htv

Psykologi (mitoitus 780/oppilaita 770)

Esedu, lukio ja Step 1,0

Pieksämäellä on vakinaisessa toimessa kaksi psykologia.

Molemmat ovat perhevapalla syksystä 2024. Rekrytointi menossa.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	htv
Hiekanpään koulu Huvilakatu 29 76130	1
Harjun koulu Kuopiontie 22 76150	0,6
Kontionpuiston koulu Kuusitie 46 76120	0,8
Jäppilän koulu Jäppilän kirkkotie 77570	0,1
Virtasalmen koulu Koulutie 12 77330	0,1
Maaselän koulu Seunalantie 8 76850	0,4
Pieksämäen lukio Keskuskatu 34 76100	0,6
Sateenkaaren erityiskoulu Nenonpellontie 40	0,2

1.5 Ohjauspolku opiskeluhuollossa

OPPIMINEN (pedagogiset asiat)

↓
Huolen havaitsija kartoittaa huolta yhteistyössä arvioiden / konsultoiden

luokanopettajan /-ohjaajan, ryhmänohjaajan, aineenopettajan, erityisopettajan ja opiskeluhuollon psykologin kanssa ja ottaa huolen puheeksi huoltajien kanssa. (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, samanaikaisopetus)

↓
Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.²² Oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa²³.

↓
Ennen **erityistä tukea** koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa, hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppimisen etenemisestä ja **oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä** tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (*pedagoginen selvitys*). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä²⁴.

SOSIAALISET SUHTEET, TUNNE-ELÄMÄ, KÄYTTÄYTYMINEN, POISSAOLOT, PERHE, ELÄMÄNHALLINTA, TERVEYS (opiskeluhuollolliset asiat)

↓
Huolen havaitsija kartoittaa huolta ja tekee **alkuarvioinnin yhteistyössä / konsultoiden** luokanopettajan/-ohjaajan /ryhmänohjaajan, kouluterveydenhoitajan, lääkärin, opiskeluhuollon kuraattorin tai opiskeluhuollon psykologin kanssa. Alaikäisen oppilaan ja opiskelijan kohdalla huoli, oppilaan kanssa työskentely ja eteenpäin ohjaaminen otetaan puheeksi **ensin oppilaan ja huoltajien kanssa**, ellei siihen ole painavaa estettä²⁵

Yhteydenottovelvollisuus

↓
Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskeluhoitopalveluja, hänen on **otettava viipymättä** yhteyttä koulu- ja opiskeluun terveyden huollon työntekijään tai opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä säädetyssä määräajassa. Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta opiskeluhuollon työntekijään, jollei siihen ole painavaa estettä.²⁶

Oppilaalla on oikeus saada kuraattori- ja psykologipalveluja. Kuraattori / psykologi tekee arvion oppilaan tilanteesta (määräajat, palveluohjaus)

↓
Yhteistyö **oppilaan ja huoltajien** kanssa

↓
Oppilaan ja opiskelijan tueksi koottava **monialainen asiantuntijaryhmä**²⁷

Tarvittaessa yhteistyössä voi olla mukana läheiset, lasten ja nuorten mielenterveysyksikkö, perhe ja kasvatusneuvo, ohjaamo, nuorisotoimi, etsivä nuorisotyö, sosiaalihuolto, lastensuojelu poliisi, MKS, KYS

²² Perusopetuslaki 16 a § (1288/2013)

²³ Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

²⁴ Perusopetuslaki 17 § (1288/2013)

²⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18§ (1287/2013)

²⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)

²⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

2 YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA SEN TOIMINTATAVAT²⁸

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitolpalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.²⁹

2.1 Monialaisen yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän toimintatavat ja käytännöt

Oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa **monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä**. Oppilaitoskohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhoitoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.³⁰ Opiskeluhoollon pääpaino on yhteisöllisessä opiskeluhoollossa. Toimintamalleja ja menetelmiä on tarjolla runsaasti³¹.

- opintojen etenemistä edistävät toimet
- koulutyön ja opintojen järjestäminen hyvinvointia tukevasti
- yhteistoiminta koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä mielenterveyttä edistävät toimet
- kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevät ja vähentävät toimet terveellisiä elintapoja ja vireyttä lisäävät toimet
- koulu- ja oppilaitosympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta lisäävät toimet
- opiskelijoiden ja vanhempien osallisuutta lisäävät toimet

²⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta (1287/2013)

²⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § (1287/2013)

³⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

³¹ Pelkonen Marjaana. 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.

2.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ja oppilaitoksen ulkopuolisten kanssa

2.2.1 Yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua hyvinvointialueen asukkaille ja hyvinvointialueella toimiville yhteisöille.³²

Neuvonta ja ohjaus

Hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten, nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden neuvontaan ja ohjaukseen³³.

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Erityisestä tuesta vastaavien viranomaisten on välitettävä tietoa asiakkaiden kohtaamista sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin hyvinvointialueen asukkaille ja hyvinvointialueella toimiville yhteisöille. Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin.³⁴

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Hyvinvointialueen tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaaliryöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa.

³² Sosiaalihuoltolaki 9 § (1301/2014)

³³ Sosiaalihuoltolaki 6 § (1301/2014)

³⁴ Sosiaalihuoltolaki 8 § (1301/2014)

³⁴ Lastensuojelulaki 14 § (417/2007)

2.2.2 Yhteistyö nuorisotoimen kanssa

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tavoitteena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva alle 29-vuotias nuori. Etsivä nuorisotyöntekijä kulkee nuoren rinnalla verkostolla tukien nuorta tekemään itsensä näköisiä päätöksiä, jotka tukevat hänen aktiivista toimijuutta sekä kiinnittymistä yhteiskuntaan. Etsivät nuorisotyöntekijät saavat oppilaitoksilta ilmoituksia nuorista nuorisolain³⁵ mukaisesti. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat mukana toisen asteen yhteisöllisissä opiskelijahuollon ryhmissä.

Erytisnuorisotyö

Erytisnuorisotyön tavoitteena on nuorten sosiaalinen vahvistaminen ja elämänhallinnan tukeminen sekä kannustaminen päihteettömään elämään. Erytisnuorisotyön tarkoituksena on kulkea nuoren rinnalla vaikeina hetkinä sekä vahvistaa nuoren itsetuntoa ja ohjata sekä auttaa häntä Erytisnuorisotyön tavoitteena on myös saada aikaan uusia toiminnan malleja yhteistyötahojen kanssa. Erytisnuorisotyöntekijä on mukana yläkoulun yhteisöllisessä ja tarpeen mukaan monialaisessa oppilashuoltoryhmässä.

Koulunuorisotyö

Koulunuorisotyötä on tehty hankkeiden kautta yhteistyössä koulujen toimijoiden kanssa. Koulunuorisotyöntekijä tukee koulun yhteisöllistä toimintaa erilaisin toiminnoin.

Nuorten työpaja

Nuorten työpajalla nuori voi suorittaa esimerkiksi kesken jääneitä opintojaan eteenpäin työpajaohjaajan tukemana. Myös eri pajakokonaisuuksiin osallistumalla nuori pääsee harjoittelemaan ja tutustumaan erilaisiin elämän- ja arjenhallinnan taitoihin. Nuorten työpajalle voi myös tulla suorittamaan työelämäjaksoa, mikäli nuori ei vielä ole valmis työskentelemään oikeassa työharjoittelupaikassa.

2.3 Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat Pieksämäellä

2.3.1 Monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ja monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä

Pieksämäellä toimii usean koulutuksen järjestäjän yhteinen **monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä**. Ryhmässä on edustaja jokaisesta opetuksen järjestäjätahoista sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyshuollosta. Ryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja.

³⁵ Nuorisolaki 11 § (1285/2016)

Esiopetuksessa, ala- ja yläkoulussa sekä lukiossa toimii jokaisessa oppilaitoksessa **monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä**. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoillon toimijat ja oppilaitoksessa työskentelevät. Oppilaitoskohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan / opiskelijan asioita.

Monialaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtäviä ovat:

- yhteisöllisen opiskeluhoillon kokonaisuuden suunnittelu ja kehittäminen
- opiskeluhoitosuunnitelman toteutumisesta huolehtiminen
- opiskeluhoillon toteutumisen arviointi
- opiskeluilmapiiriin, osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen
- toimintakulttuurin kehittämisen tukeminen
- kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen
- yhteydenpito muihin tukiverkostoihin

Koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoillon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhoitoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Pieksämäellä esi- ja perusopetuksessa sekä lukiossa monialaista yhteisöllistä oppilaitoskohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, yleensä koulun rehtori, koulun johtaja ja esiopetuksessa esikoulun opettaja. Opiskeluhoillon palveluista ryhmään kuuluvat psykologi, kuraattori ja koulu-/opiskeluterveydenhoitaja. Koulun rehtori tai koulun johtaja nimeää koulultaan ryhmään pedagogisen hyvinvoinnin edustajat. Opiskeluhoitoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita, joita ovat esimerkiksi oppilaskunnan, hoitajien, sosiaali- ja terveydenhuollon, ruokapalvelujen, koulumatkakuljetusten, nuorisotoimen ja poliisin edustajat.

Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu koulun ja oppilaitoksen määräämällä tavalla. Rehtori tai koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö vastaa koulun monialaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän kokousmuistioden laadinnasta, kokoontumisaikataulun suunnittelusta, kokousten järjestämisestä ja kokouspäivien varaamisesta. Hän valvoo säädösten noudattamista ja sovittujen toimenpiteiden toteutumista. Rehtorin johdolla opiskeluhoitoryhmä arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti vuosittain.

2.3.2 Yhteisöllinen yhteistyö koulun ulkopuolisten kanssa

Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä

Lasten- ja nuorten Pieksämäki työryhmä on monialainen työryhmä, johon kuuluu edustajat varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollosta ja nuorisotoimesta. Työryhmätyötä koordinoi nuorisotoimi. Pieksämäellä laaditaan valtuustokausittain sähköinen hyvinvointisuunnitelma ja vuosittain tehdään sähköinen hyvinvoinnin raportti. Hyvinvointisuunnitelmaan sekä raporttiin tulee kirjata opiskeluhoitoa koskeva osuus.

Katiskatyöryhmä

Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Pieksämäellä työryhmä on nimetty kaupunginhallituksessa v.2010 ja työryhmän nimi on Katiska. Verkosto edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja palvelusta toiseen siirtymistä, sekä edistää palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojenvaihdon sujuvuutta. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toiminnan vetovastuu on nuorisotoimella. Verkosto ei käsittele yksittäistä nuorta koskevia asioita.³⁶

Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari

Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on lakisääteistä toimintaa. Pieksämäen kaupungin päihdestrategiassa on määritelty, että ehkäisevää päihdetyötä varten on luotava oma selkeä ryhmä, joka on valtuutettu suunnittelemaan, koordinoimaan ja seuraamaan ehkäisevää päihdetyötä alueella. Pieksämäellä ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari on perustettu tähän tarpeeseen. Moniammatillinen työryhmä Viisari on toiminut vuodesta 1997 Pieksämäellä koordinoitua kaikkea nuoriin kohdistuvaa päihdetyötä, etenkin painottaen ennaltaehkäisyä.

Työ on monen eri toimijan välistä yhteistyötä, jota tehdään paljolti osana eri ammattikuntien perustyötä. Viisari työryhmässä on edustajat kouluilta, nuorisotoimesta, sosiaali- ja terveydenhuollosta, poliisista, seurakunnasta sekä Ehyt Ry:stä. Työryhmä on kaupungissa yhteinen virallistettu taho, joka luo yhteisen linjan koko kaupungin toimijoiden välille. Pieksämäen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä toimii erityisnuorisotyöntekijä. Yhteistyönä on toteutettu mm. kaikille Pieksämäen kaupungin kuudesluokkalaisille/seitsemäsluokkalaisille järjestettävää elämyksellistä Kuka päättää? päihdevalistusrataa sekä ennaltaehkäisevän päihdetyön viikkoa.³⁷

Varhaisen tuen työryhmä

Pieksämäellä toimii varhaisen tuen työryhmä. Verkoston kanssa laaditussa käsikirjassa määriteltiin varhainen tuki toimintana, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain, heti huolen havaitsemisen jälkeen. toiminnan ytimenä on ihmisten aito osallisuus, läheisverkostojen tuen hyödyntäminen sekä joustava, rajoja ylittävä yhteistyö. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan ja kehittämään yhdessä varhaisen tuen palveluja. Varhaisen tuen työryhmään kuuluu edustus nuorisotyöstä, opetustoimesta, sosiaali- ja terveydenhuollosta, varhaiskasvatuksesta ja seurakunnasta.

³⁶ Nuorisolaki 9 § (1285/2016)

³⁷ Viisari. Ennaltaehkäisevä päihdetyö. http://pieksamaki.fi/files/viisariopas_huhti.pdf

Lähisuhdeväkivalta työryhmä

Pieksämäellä on jo usean vuoden ajan toiminut moniammatillinen lähisuhde- ja perheväkivalta työryhmä. Sen tehtävänä on kehittää ja koordinoida lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy- ja hoitotyötä sekä järjestää koulutusta. Aluetyöryhmä kokoontuu n. 4 kertaa vuodessa. Työryhmä on laatinut Lähisuhdeväkivallan kohtaaminen ja ehkäisy Pieksämäellä -toimintamallin.³⁸

Ohjaamo Pieksämäki

Ohjaamo on Pieksämäkeläisille alle 30-vuotiaille nuorille tarkoitettu monialainen palvelupiste, jossa saat henkilökohtaista tukea, ohjausta ja neuvontaa. Ohjaamolta saa apua arjen hallintaan, opiskelu- ja urasuunnittelu mahdollisuuksien löytymiseen, hyvinvointiin, asumiseen, talouteen ja vapaa-ajan toimintojen löytymiseen.

Pieksämäen Ohjaamosta saman katon alta löytyy useita eri alojen ammattilaisia. Ohjaamolla on tavattavissa päivätyöaikoina ja ajanvarauksella: sosiaaliohjaaja, TE-toimiston psykologi, TE-toimiston nuortenasiantuntija, etsivä nuorisotyö, nuorten työpaja, hyvinvointialueen kuraattori, oppilaitoksessa opiskelevien sairaanhoitaja, yritysasiainmies, Onni työntekijä sekä nuorten mielenterveys- ja päihdesairaanhoidaja. Ohjaamoverkosto koostuu Pieksämäen kaupungin nuorisotoimesta, yrityspalveluista ja työllisyyspalveluista, sosiaali- ja terveyshuollon palveluista, TE-toimistosta ja Kelasta.

2.4 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.³⁹ Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.⁴⁰

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava **oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen**

³⁸ Lähisuhdeväkivaltatyö. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/lahisuhde-ja-perhevakivaltatyo>

³⁹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁴⁰ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä. ⁴¹

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää **opiskeluhuollon** asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. ⁴²

Neljävuotiaan terveystarkastus

Laaja terveystarkastus nelivuotisneuvolassa liittyy perusopetukseen siten, että sen tehtävänä on arvioida mahdollisia oppimisvaikeuksia. Tutkimusten mukaan kognitiivisten ja muiden oppimisessa tarvittavien taitojen viiveet ovat ennakoitavissa tässä iässä ja näin ollen varhainen tuki voidaan aloittaa riittävän ajoissa. Päivähoidon antama arvio lapsen selviytymisestä päivähoidossa on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia ja tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Esiopetuksesta alkuopetukseen

Oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. ⁴³ Esiopetuksessa lapsi kuuluu oppilashuollon piiriin. ⁴⁴

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ohella viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakiä (523/1999). Kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan tiedot siirtyvät asiakas- ja potilasrekistereiden kautta.

Pieksämäellä tulevat ekaluokkalaiset käyvät toukokuussa tutustumassa tulevaan kouluun. Siirtopalaverit esiopetuksen ja koulun, tulevan opettajan ja kouluterveydenhuollon välillä toteutetaan vanhemman luvalla.

⁴¹ Laki perusopetuslain muuttamisesta 40 § 1288/2013

⁴² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom. (1287/2013)

⁴³ Perusopetuslaki 62871998 26a §

⁴⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1287/2013)

Alakoulusta yläkouluun

Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta.⁴⁵Tavoitteena siirtymävaiheessa on oppilaan turvallinen siirtyminen alakoulusta yläkouluun, oppilaan oppimisen turvaaminen hänen vahvuuksiaan tukien, rakentavan yhteistyön aloittaminen huoltajien kanssa yläkoulun osalta sekä moniammatillisen yhteistyön hyödyntäminen siirryttäessä alakoulusta yläkouluun.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ohella viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999). Kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan tiedot siirtyvät asiakas- ja potilasrekistereiden kautta.

Pieksämäellä alakoulusta yläkouluun siirryttäessä on käytössä siirtolomake. Opinto-ohjaaja toimittaa siirtolomakkeen yläkoulusta alakouluille kunkin vuoden maaliskuun aikana. Siirto-kaavakkeesta voidaan yläkoulussa tallentaa sähköiseen muotoon huoltaja- ja osoitetiedot. Muita lomakkeen tietoja ei tallenneta sähköisesti. Lomake on luokanohjaajan, rehtorin, kuraattorin, opinto-ohjaajan ja opiskeluhuoltotyöryhmän käytettävissä. Lomake tuhoetaan seitsemannen luokan jälkeen. Luokanohjaaja vastaa lomakkeen tuhoamisesta kahdeksannen luokan syksyllä.

Alakoulun 6-luokkalaisilla on tutustumispäivä yläkouluun toukokuun lopussa. Kuudesluokkalaisille järjestetään myös loppukeväästä oppitunti alakoulussa yläkouluun siirtymisen merkeissä. Näiden suunnittelussa on mukana eri henkilöstöryhmiä yläkoulusta sekä yläkoulun oppilastoiminnan oppilaita. Vanhemmille pidetään vanhempainilta yläkoulussa keväällä. Seitsemannen luokan alussa syksyllä on ryhmäytymispäivä nuorille yhteistyössä nuorisotoimen kanssa.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Yhteistyöllä toisen asteen oppilaitosten kanssa tuetaan oppilaan siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen opintoihin. Tavoitteena on, että jokaisella perusopetuksen päättäneellä nuorella on jatko-opintosuunnitelma. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritettun tai ulkomaisen koulutuksen.⁴⁶

⁴⁵ Oppivelvollisuuslaki 2 § 2 mom. (2929/1214)

⁴⁶ Oppivelvollisuuslaki 2 § (1214/2020)

Nivelvaiheohjausta toteutetaan osana luokkaohjauksen tunteja, pienryhmäohjausta, yksilöohjausta sekä oppilaan ja huoltajan ohjaustuokioina. Yläkoulun sisällä oppilaanohjaajat tekevät nivelvaiheeseen liittyen yhteistyötä tarvittaessa koko henkilöstön kanssa. Nivelvaiheohjauksen tavoitteena on lapsen/nuoren turvallinen ja oppimista edistävä siirtyminen oppilaitosten välillä.

Pieksämäellä nivelvaiheohjauksen moniammatillisuutta toteutetaan tiimissä, johon kuuluvat paikkakunnan perusopetuksen oppilaanohjaajat, toisen asteen opinto-ohjaajat ja TE-toimisto ja/tai ammatinvalintapsykologi. Tämä ryhmä kokoontuu keskimäärin kerran kuukaudessa. Kokoontumisiin kutsutaan tarvittaessa yhteistyökumppaneita työpaikoilta, sosiaali- ja terveydenhuollosta, koulujen opiskeluhuollosta, nuorisotoimesta ja eri hankkeista. Kokouksiin voivat osallistua myös koulujen tai muiden yhteistyötahojen johtajat. Kokoontumisissa tarkistetaan vuosittain yhteistyötavat nivelvaihetäydentelyyn. Työelämäyhteistyössä nivelvaiheen näkökulma on aina esillä.

Sovittavia asioita ovat mm.

- oppilaitosten edustajien vierailut perusopetuksen oppitunneille
- perusopetuksen oppilaiden vierailut toisen asteen oppilaitoksiin
- tiedonsiirto toiselle asteelle, siirtolomake
- muut sovittavat asiat liittyen siirtymävaiheeseen.

Pieksämäellä toisen asteen opinto-ohjaajat kutsuvat pedagogisen tiedon siirtopalaverit koolle. Ne pidetään syksyllä oppilaitoksissa. Opinto-ohjaajat, erityisopettajat ja ryhmäohjaajat ovat tässä tärkeässä roolissa. Yläkoulusta toiselle asteella siirryttäessä käytössä on myös tiedonsiirtolomake.

Pieksämäellä on sovittu, että yläkoulussa työskentelevä opiskeluhuollon kuraattori tai muu opiskeluhuollon työntekijä (terveydenhoitaja tai opiskeluhuollon psykologi) kutsuu keväällä tai syyslukukauden alussa huoltajan/nuoren luvalla yksilökohtaisen monialaisen opiskelu- huoltopalaverin koolle sellaisen nuoren asiassa, jossa arvioidaan sen olevan opiskelu- huollon jatkuvuuden kannalta välttämätöntä. Vaihtoehtoisesti voidaan toimia myös niin, että yläkoulun kuraattori (huoltajan/nuoren luvalla) on yhteydessä toisen asteen kuraattoriin tai muuhun opiskeluhuollon henkilöön nuoren siirtyessä jatko-opintoihin. Monialaiseen opiskelu- huoltopalaveriin voivat osallistua nuoren ja/tai huoltajan lisäksi heidän suostumuksellaan niitä henkilöitä, jotka ovat oleellisia nuoren tilanteessa.

2.5 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveysneuvonnalla tarkoitetaan asetuksessa (380/2009) terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimintaa, jossa lasten, nuorten ja heidän kehitysympäristöjensä hyvinvointia tuetaan suunnitelmallisella terveystieteellisellä vuorovaikutuksella ja viestinnällä yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla.

Terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Terveysneuvonnan on sisällettävä näyttöön perustuvaa tietoa. Terveysneuvonta voidaan toteuttaa yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti. Terveysneuvonnan on tuettava vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistettävä perheen sosiaalista tukiverkostoa. Sen on myös tuettava yksilön ja hänen perheensä terveyden, mukaan lukien mielenterveyden, sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä vähintään seuraavilla alueilla:

- 1) kasvu sekä psykososiaalinen ja fyysinen kehitys;
- 2) ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta, ergonomia, ravitsemus, liikunta, painon hallinta, suun terveys sekä seksuaaliterveys mukaan lukien raskauden ehkäisy;
- 3) lähi- ja parisuhdeväkivallan, tapaturmien sekä tupakoinnin, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy;
- 4) kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset ja infektioiden ehkäisy;
- 5) soveltuvien osien sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveystalvet⁴⁷.

Oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä.⁴⁸

Oppilaan seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitysvaihetta vastaavasti. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin.⁴⁹

Pieksämäen oppilaitokset käyttävät Kouluterveyskyselyn (THL) tarjoamaa tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisessä, vanhempainilloissa keskustelun pohjana, oppilashuolto-työssä sekä terveystiedon opetuksessa. Pieksämäellä yhteistyötä terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä toteutetaan seuraavasti:

- Seksuaalikasvatustunnit ala- ja yläkoulussa
- Päihdekasvatustunnit tarvittaessa yläkoulussa
- Murrosikään liittyvä 5 lk:n vanhempainilta alakouluissa
- Ennaltaehkäisevä päihdetyön viikko oppilaitoksissa

⁴⁷ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 15 § (338/2011)

⁴⁹ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 16 § (338/2011)

2.6 Opiskeluympäristön terveellisyys, turvallisuus ja yhteisön hyvinvoinnin edistäminen

Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin sisältyy oppilaitosympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta kolmen vuoden välein. Oppilaitosten terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen on laaja ja monialaista asiantuntemusta edellyttävä tehtävä. Tarkastukset toteutetaan laajassa yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa.⁵⁰

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) piiriin kuuluvissa oppilaitoksissa tarkastuksen toteuttamisesta sovitaan opiskeluhuollon ohjausryhmässä. Tarkastuksen sisältönä ovat mm. yhteisön hyvinvointi, terveellisyys ja turvallisuus kiinteistössä, turvallisuuden edistäminen, opiskeluhoito tai opiskelijoille tarjottavat palvelut.

Tarkastukset ovat käytännön esimerkki oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoitamista yhteisöllisen opiskeluhoollon toimista ja tukevat oppilaitoksia yhteisöllisen opiskeluhoollotyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Tarkastuksessa kertyvää tietoa hyödynnetään opiskeluhoollotyön suunnittelussa ja kehittämisessä.⁵¹

2.7 Kouluruokailu ja koulumatkakuljetus

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria⁵². Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa.⁵³

Kouluruokailu tukee oppilaan tasapainoista kasvua sekä kehitystä ja on osa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä. Kouluruokailussa tarjotaan oppilaiden ravitsemuksellisia ja ikäkauden tarpeita vastaavaa ruokaa, joka täyttää kolmasosan oppilaan päivittäisestä ravinnon tarpeesta. Oppilaan on mahdollista saada yleisruokalistasta poikkeavaa ruokaa terveydellisistä, eettisistä tai uskonnollisista syistä.⁵⁴

Perusopetuksessa kouluruokailu on osa koulun kasvatustehtävää ja se tukee osaltaan myös koulun ympäristökasvatusta. Ruokailutilanne on ohjattu, ja se kytketään mahdollisuuksien mukaan osaksi eri oppiaineiden opetusta. Kouluruokailulla on päivittäinen tapa-, terveys- ja

⁵⁰ Valtioneuvoston asetus koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 14 § (338/2011)

⁵¹ Hietanen-Peltola, M. & Korpilahti, U. Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen.

⁵² Perusopetuslaki 31 § 2 mom. (628/1998)

⁵³ Lukiolaki 28 § (629/1998), Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 § (630/1998)

⁵⁴ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

ravitsemuskasvatuksen tavoite. Kouluruokailun päämääränä on, että oppilaat syövät täysipainoisen ateriakokonaisuuden ja oppivat syömään oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta oikeanlaisia ateriakokonaisuuksia.

Hyvään ruokailutilanteeseen liittyvät tavat (esim. käsihygienia, ruokailuvälineiden käyttö, ruokarauha, ruokailuun sopiva puhetapa ja kiittäminen) sekä riittävä ruokailuaika ja kiireettömyys kuuluvat päivittäiseen ruokailutilanteeseen. Kouluruokailu toimii myös sekä kulttuuriperinnön että kansainvälisen ruokakulttuurin siirtäjänä. Ruokailutilat järjestetään toimiviksi ja viihtyisiksi sekä jakelu sujuvaksi.⁵⁵

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettua päivähoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon.

Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.⁵⁶

Oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.⁵⁷

Pieksämäen kaupunki järjestää ilmaisen koulukuljetuksen esikoululaisille ja 1.-2. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 3 kilometriä sekä 3.-9. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 5 kilometriä. Lisäksi oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, mikäli oppilaan ikä, erityisvaikeudet tai muut olosuhteet huomioon ottaen koulumatka muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Koulukyydit järjestetään Palveluliikenteen autoilla, takseilla tai paikallisliikenteen linja-autoilla.

⁵⁵ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁵⁶ Laki perusopetuslain muuttamisesta 32 § (1139/2003)

⁵⁷ Perusopetuslaki 32 § (642/2010, 628/1998)

Kuljetusta odottavalle oppilaalle järjestetään koululla mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Koulumatkakuljetuksissa noudatetaan annettuja ohjeita. Koulukyydeistä vastaa koulutoimisto yhdessä liikennesuunnittelijan kanssa. Päätökset koulukyydeistä tekee opetusjohtaja.⁵⁸Pieksämäen kaupungin koulutuslautakunta on päättänyt, että matkustaminen Pieksämäen paikallis- ja palveluliikenteen autoissa on ilmaista kaikille alle kouluikäisille sekä 1-9 luokan oppilaille.

2.8 Asuntolatoiminta

Pieksämäellä lukion opiskelijoille ei ole järjestetty asuntolatoimintaa.

2.9 Järjestyssäännöt

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen/opetuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen/opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.⁵⁹

Oppilaan ja opiskelijan käyttäytymisvelvoitetta on tarkennettu lainsäädännössä. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Lakiin on lisätty oppilaalle ja opiskelijalle velvollisuus käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimia siten, ettei hän vaaranna toisten oppilaiden tai opiskelijoiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön terveyttä ja turvallisuutta.⁶⁰

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on varmistaa opetukseen osallistuvan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön⁶¹, sekä huolehtia siitä, että oppilas suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyy asiallisesti.⁶² Järjestyssäännöillä edistetään koulun ja oppilaitoksen sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu- ja opiskeluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

⁵⁸ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁵⁹ Perusopetuslaki 29 § 3 ja 4 mom. (1267/2013), Lukiolaki 40 § 3-4 mom. 714/2018), Laki ammatillisesta koulutuksesta 80 § 3-4 mom. 531/2017)

⁶⁰ Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (163/2022), Lukiolaki 30 § 2 mom. (165/2022), Laki ammatillisesta koulutuksesta 94 § 2 mom. (164/2022)

⁶¹ Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶² Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (628/1998), Lukiolaki 25 § 2 mom. (629/1998), Laki ammatillisesta koulutuksesta 34 § 2 mom. (630/1998)

Järjestyssäännöillä voidaan antaa koulu- ja opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä, asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä, koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä, oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella.⁶³

Perusopetuksen järjestyssäännöt⁶⁴

Pieksämäellä koulu- ja oppilaitoskohtaiset järjestyssäännöt löytyvät koulujen ja oppilaitosten kotisivuilta.

1. Järjestyssääntöjen tarkoitus ja noudattaminen

Järjestyssääntöjen tarkoitus on edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Lainsäädäntö ja järjestyssäännöt koskevat ihan jokaista koulun oppilasta tasavertaisesti.

Kouluajaksi katsotaan koulun työjärjestyksen mukainen työpäivä, koulumatkat sekä koulun toimesta järjestettävät juhlat, leirikoulut, retket, urheilukilpailut, tutustumismatkat tms. Oppitunnin pituus on 60 minuuttia, josta opetusta on vähintään 45 minuuttia. Opetusta voidaan jaksottaa toisinkin työpäivää lyhentämättä. Koulualueesta on erillinen karttaliite.

2. Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

Oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä muut oikeudet

Jokaisella oppilaalla on oikeus maksuttomaan perusopetukseen, yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä yksityiselämän suojaan. Kouluissa noudatetaan Keski-Savon peruskoulujen yhdessä laadittua tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Oppilaalla on oikeus saada opetusta kaikkina koulun työpäivinä, oikeus turvalliseen työympäristöön sekä muihin lainsäädännössä määriteltyihin etuuksiin ja palveluihin.

Kouluissa on suunnitelmat, jossa oppilasta suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Oppilaalla on oikeus fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen. Kiusaaminen on kielletty. Pieksämäen perusopetuksen kouluissa on käytössä KiVa-koulu –ohjelma.

3. Oppilaan velvollisuudet

Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti (Pol 35§).

⁶³ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013), Lukiolaki 21 § (1268/2013), Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 § (1269/2013)

⁶⁴ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Jos oppilas ei tule kouluun, on hänen huoltajansa velvollinen samana päivänä ilmoittamaan syyn luokanopettajalle / luokanohjaajalle.

Oppilaan poissaoloon koulusta on pyydettävä lupa. Luvan enintään kolmen (3) päivän poissaoloon myöntää luokanopettaja / luokanohjaaja ja muutoin rehtori.

Toisen omaisuuden rikkominen, vahingoittaminen ja varastaminen on kielletty. Oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa. Koulussa noudatetaan lisäksi yleisiä peruskoulua koskevia säännöksiä, koulujen täsmennetyt järjestysääntöjä sekä rehtorin, opettajan tai koulun muun henkilökunnan antamia ohjeita.

4.Turvallisuus, viihtyvyys ja opiskelun esteetön sujuminen

Hyvä käytös

Oppilaan tulee käyttäytyä hyvien tapojen mukaisesti ja toiset huomioon ottaen. Lisäksi oppilaan tulee edistää työ- ja opiskelurauhaa sekä noudattaa hyviä ruokailutapoja. Pukeutumisen tulee olla asiallista ja kuhunkin tilanteeseen tarkoituksenmukaista. Oppitunneille saatavaan viivyttelemättä, asianmukaiset varusteet mukana ja kotitehtävät tehtyinä.

Toisesta henkilöstä otettua valokuvaa tai videota ei saa julkaista ilman tämän lupaa internetissä, sosiaalisessa mediassa tai muussa julkisessa paikassa. Oppilastöihin ei saa kopioida tekstiä tai kuvia luvatta lähdeittä ilmaisematta.

Oleskelu ja liikkuminen

Välitunti vietetään koulualueella. Koulualueelta saa kesken koulupäivän poistua vain opettajan luvalla. (karttaliite koulualueesta). Sisätiloissa liikutaan kävellen.

Koulumatka kuljetaan lyhintä turvallista reittiä pitkin. Yläkoulussa lukujärjestyksen mukaiset siirtymät kouluyksiköiden välillä kuljetaan lyhintä turvallista reittiä, liikennesääntöjä noudattaen.

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

Jokainen pitää omalta osaltaan huolta koulualueen siisteydestä. Roskaaminen on kielletty. Roskaaminen edellyttää jälkien siivoamiseen. Oppikirjoja ja muuta koulun omaisuutta tulee käsitellä huolellisesti. Oppilas on velvollinen korvaamaan koulun omaisuudelle tahallisesti tai huolimattomuudellaan aiheuttamansa vahingon tai puhdistamaan ja järjestämään paikat tai esineet alkuperäiseen kuntoon.

Turvallisuus

Oppilas on velvollinen ilmoittamaan koulun henkilökunnalle havaitsemansa puutteen tai vian. Polkupyörät, mopot ja muut kulkuneuvot säilytetään niille varatuilla paikoilla koulupäivän ajan. Koulukohtaiset turvallista toimintaympäristöä edistävät ohjeistukset löytyvät koulujen omista toimintaohjeista.

Tietokoneen, matkapuhelimen ja muiden mobiililaitteiden käyttö

Koulun tietokoneita ja muita mobiililaitteita sekä oppilaan omia laitteita käytetään oppituntien tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aikana opettajan antamien ohjeiden mukaisesti. Opetusta häiritsevä käyttö on kielletty.

Päihteet ja vaaralliset aineet

Lailla kiellettyjen, vaarallisten tai omaisuuden vahingoittamiseen tarkoitettujen esineiden tai aineiden tuominen kouluun on kielletty. Kielto koskee mm. tupakkaa ja tupakkatuotteita, alkoholia, huumausaineita, veitsiä, ampuma-aseita, voimakkaita laserosoittimia sekä vastavia esineitä ja aineita. Sähkötupakka rinnastetaan tupakkatuotteisiin ja sen käyttö kouluaikana on kielletty. Opettajalla tai rehtorilla on oikeus tarkastaa oppilaan tavarat ja tarvittaessa ottaa häiritsevät tai vaaralliset esineet tai aineet haltuunsa.

5. Kurinpito

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai loukkaavasti, voidaan ensisijaisena **toimenpiteenä** määrätä osallistumaan kasvatustalkoihin koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella.

Oppilaalle voidaan myös määrätä seuraamuksia.⁶⁵ Seuraamuksena voi olla luokasta poistaminen, vahingonkorvaus (esim. sotkettujen tilojen siistiminen) tai enintään kahden tunnin jälki-istunto. Perusopetuslain mukaisia kurinpitotoimia ovat kirjallinen varoitus tai erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Turvaamistoimena koulun rehtori voi evätä oppilaan opetuksen jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja tiettyjen ehtojen täytyessä myös seuraavaksi työpäiväksi.

Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia. Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään. Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, jonka käyttäytyminen tilanteeseen nähden ei ole hyväksyttävää⁶⁶. Oppilaalle järjestetään valvonta. Rehtorilla tai koulun opettajalla on oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta kielletty esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.

Heillä on myös oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, mikäli epäilyksen alla on kielletty esine tai aine (Pol 36 d-e §). Rehtorilla tai opettajalla on velvollisuus ilmoittaa koulumatkalla tietoonsa tulleesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

⁶⁵ Perusopetuslaki 1998/628 36§

⁶⁶Perusopetuslaki 1998/ 62836b §

SUUNNITELMA KASVATUSKESKUSTELUJEN JA KURINPIDOLLISTEN TOIMIEN KÄYTÖSTÄ

Pieksämäen kaupungissa on laadittu Suunnitelma kasvatukseen keskustelujen ja kurinpidollisten toimien käyttämisestä Pieksämäen perusopetuksessa.⁶⁷

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatukseen keskustelua ja erilaisia kurinpidokeinoja. Kasvatukseen keskustelussa ja kurinpidotoimissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

⁶⁸

Menettelytavat Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa

Kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja. Näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpidotseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita noudatetaan huoltajalle ilmoittamisen, kuulemismenettelyjen sekä kirjaamisten osalta.

Suunnitelma käydään koulun henkilöstön kanssa läpi lukuvuosittain lukuvuoden alussa. Oppilaiden kanssa suunnitelmaa läpikäytessä kohdalla huomioidaan erityisesti heidän ikä- ja kehitystasonsa. Suunnitelma on osa opiskeluhoitosuunnitelmaa ja huoltajat ja yhteistyökumppanit voivat tutustua siihen kaupungin internetsivuilta. Suunnitelma kasvatukseen keskustelujen ja kurinpidotoimien käytöstä on erillisenä luettavissa myös koulujen internet-sivuilta.

Suunnitelma kasvatukseen keskustelujen ja kurinpidotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on osa Pieksämäen kaupungin opiskeluhoitosuunnitelmaa sekä liiteasiakirja Pieksämäen kaupungin opetussuunnitelmaan. Suunnitelmat hyväksyy hallintosäännön mukaisesti opetuslautakunta. Suunnitelmaa laadittaessa ja päivitettäessä kuullaan oppilaita sekä henkilöstöä. Heidän kuulemisensa on myös hyväksymisen edellytys. Suunnitelmaa arvioidaan lukuvuosittain ja päivitetään tarvittaessa

⁶⁷ <https://peda.net/opetussuunnitelma/ko2/pvo/otl/kjkkk/pieksamaki>

⁶⁸ OPS perusteet 2014

6.Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen

Järjestyssäännöt on laadittu yhteistyössä oppilaskunnan kanssa. Säännöt käydään läpi oppilaiden ja henkilöstön kanssa aina lukuvuoden alussa. Säännöt ovat nähtävillä koulujen kotisivuilla sekä koulun ilmoitustaululla tai luokissa. Sääntöjen toimivuutta arvioidaan vuosittain vuosisuunnitelman laatimisen yhteydessä. Näiden järjestyssääntöjen lisäksi kouluilla on omat täsmennetyt toimintaohjeet.

2.10 Poissaolot

Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle⁶⁹. Perusopetuksen opetussuunnitelma ohjaa opetuksen järjestäjiä tarkentamaan ja yhdenmukaistamaan poissaoloihin puuttumisen toimintamallejaan valtakunnallisesti.

Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa ja lukiossa käytetään poissaolojen seuraamiseen Wilmaa, johon opettajat kirjaavat poissaolot päivittäin. Seurannassa näkyvät sairauspoissaolot, anotut lomat ja luvattomat poissaolot. Perusopetuksessa ja lukiossa on oppilaitoskohtaiset poissaolokäytänteet.

Alaikäisen oppilaan huoltajan tai täysi-ikäisen opiskelijan tulee ilmoittaa poissaolosta saman päivän aikana Wilmaan ja selvittää poissaolon syy. Mikäli kouluun tai oppilaitokseen ei tule ilmoitusta poissaolosta tai oppilas on koulupäivän aikana ilmoittamatta pois yksittäisiä tunteja, luokanopettaja tai luokanohjaaja ottaa yhteyttä huoltajaan selvittääkseen poissaolon syyn. Etukäteen tiedossa olevaan poissaoloon tulee pyytää lupa koulusta tai oppilaitoksesta. Huoltaja tai täysi-ikäinen opiskelija voi anoa lupaa poissaoloon enintään kolmeksi päiväksi luokanopettajalta/-ohjaajalta tai ryhmänohjaajalta ja pidempään poissaoloon rehtorilta. Oppilaitoksissa on valmis kaavake poissaolojen anomista varten, jonka voi tulostaa nettisivuilta tai pyytää koululta/oppilaitoksesta. Lomake toimitetaan hyvissä ajoin ennen suunniteltua poissaoloa.

Huoltaja / opiskelija on vastuussa siitä, että opinnot etenevät poissaolon aikana, korvaavien tehtävien pyytämisestä opettajilta ja tehtävien suorittamisesta. Myös kokeiden suorittamisesta tulee sopia opettajan kanssa. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.⁷⁰ Jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon.⁷¹

⁶⁹ Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta(947/2022)

⁷⁰ Perusopetuslaki 26 § (477/2003)

⁷¹ Perusopetuslaki 45 (477/2003)

Poissaolot Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa

I Ei huolta vyöhyke

POISSAOLOT ovat huoltajan ilmoittamia ja selvittämiä Wilmaan, opinnot etenevät, yhteistyö kodin ja koulun välillä toimii, lomat anottu jne. Poissaolot ovat **alle 50 h**.

II Pienen huolen vyöhyke

POISSAOLOISSA 50 h poissaoloraja täyttyy lukukauden aikana.

Luokanopettaja/luokanohjaaja on **aina ensin** yhteydessä huoltajaan **puhelimitse** ja selvittää oppilaan poissaolojen tilannetta ja tuen tarvetta. Varsinkaan luvattomissa poissaoloissa ja alakoulun puolella 50 tunnin rajan täyttymistä ei ole tarkoituksenmukaista jäädä odottamaan, vaan asia tulee selvittää heti.

Luokanopettaja/luokanohjaaja tekee varhaisen huolen ilmoituksen Wilmaan ja kirjaa lomakkeelle edellä mainituista toimenpiteistä sovitut asiat ja **jää seuraamaan** oppilaan tilannetta. **Huolen perusteella** koulun ja oppilashuollon tukikeinojen hyödyntäminen.

III Tuntuvan huolen vyöhyke

POISSAOLOT ja huoli jatkuvat edelleen, alakoulussa **75 h ja yläkoulussa 100 h raja täyttyy**. Luokanohjaaja/luokanopettaja on yhteydessä **puhelimitse** huoltajaan ja **käynnistää** huolen perusteella oppilaan tukitoimet. Luokanopettaja/luokanohjaaja tekee varhaisen huolen ilmoituksen Wilmaan ja kirjaa lomakkeelle sovitut toimenpiteet:

- luokanohjaaja/luokanopettaja ja kuraattori kutsuvat oppilaan ja huoltajan koululle **oppilashuollon monialaiseen palaveriin** keskustelemaan oppilaan poissaolojen syistä, opintojen etenemisestä ja tuen tarpeesta. Järjestetään **seuranta** poissaoloihin liittyen.
- **koulun pedagogisen tuen ja oppilashuollon palvelujen** hyödyntäminen
- koulun ja oppilashuollon **tukikeinojen rinnalle** oppilashuollon yhteistyötahojen konsultointi ja monialainen yhteistyö (sosiaalihuolto, lastensuojelu, lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut, nuorisotyö)

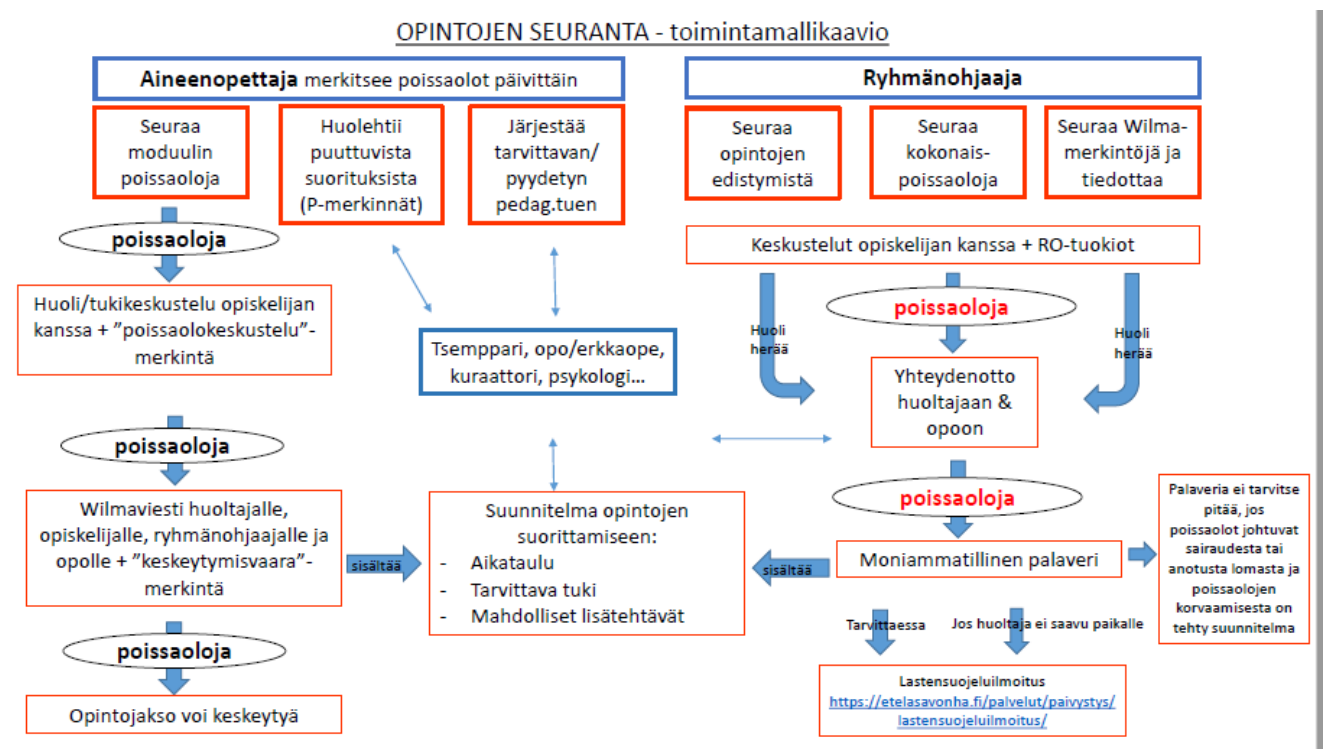
IV Suuren huolen vyöhyke

POISSAOLOT ovat vakavia, oppilas syrjäytymisvaarassa, koulunkäynti ei ole enää säännöllistä, oppilas on voinut jäädä kotiin kokonaan. **Tiivis monialainen yhteistyö** oppilaan, huoltajan, oppilashuollon, lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen, sosiaalihuollon, lastensuojelun yms. tahojen kanssa.

Perusopetuksessa on otettu käyttöön oppilaan poissaoloihin liittyen luokanohjaajan/luokanopettajan tekemä varhaisen huolen ilmoitus Wilmaan, kun yhteydenotto on tehty huoltajaan puhelimitse oppilaan 50 h ja 75/100 h poissaolon rajan täytyessä. Oppilaiden poissaolojen määriä käsitellään oppilaitoksissa luokkatasolla yhteisöllisessä moniammatillisessa opiskelijahuoltopalaverissa kaksi kertaa lukukaudessa. 7 lk:n **Lapset puheeksi-keskustelussa** tarkastellaan luokanohjaajan, huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisesti oppilaan poissaolomääriä.

Poissaolot Pieksämäen lukiossa

Opiskelijoiden poissaolot merkitään sähköiseen järjestelmään saman koulupäivän aikana. Alaikäisen opiskelijan poissaolot selvittää huoltaja. Täysi-ikäinen selvittää poissaolot itse.

Kuva 2. Opintojen seuranta-toimintakaavio lukiossa

Koulutuksen järjestäjän on luovutettava nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ⁷²

⁷² Nuorisolaki 11 § (1232/2020)

2.11 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Pieksämäellä koulu- ja oppilaitoskohtaiset toimintaohjeet tapaturman sattuessa löytyvät koulujen turvallisuuskansioista ja oppilaitosten nettisivuilta. Perusopetuslain mukaan koulussa tai muussa opetuksen järjestämispäikassa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen koulutapaturman hoito on oppilaalle maksuton.⁷³

Koulutapaturma on perusopetuksen oppilaille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet opintokäynnillä, opintoretellä, leirikoulussa, kerhossa tai välittömällä matkalla niihin, mikäli ne sisältyvät koulun toimintasuunnitelmaan. Koulumatkalla tulee käyttää yleisesti liikennöitävää ja turvalliseksi katsottavaa kulkuväylää.

Pieksämäellä tapaturmien ehkäisemiseksi on laadittu koulu- ja oppilaitoskohtaiset riskiarvioinnit, jotka päivitetään säännöllisesti. Oppilaitosten kriisisuunnitelmissa on nimetty ensiapuryhmä, jonka ensiaputaidot ja -tiedot pidetään ajan tasalla. Hoitoa tarvitseva oppilas ohjataan koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajalle/omalääkärille/ensiapuun. Tapaturman sattuessa ollaan yhteydessä oppilaan huoltajaan. Koulutapaturmasta tehdään aina ilmoitus (korvausasiat).

2.12 Tupakan ja päihteiden käytön ehkäisy

Pieksämäen koulut ja oppilaitokset ovat savuttomia ympäristöjä. Oppilaitosten järjestysääntöihin on kirjattu tupakointia ja päihteiden käytön ehkäisyä koskevat määräykset. Oppilaitoksilla on toimintamallit päihdetyöhön ja henkilöstö on sitoutunut toimimaan niiden mukaisesti. Tupakoinnin ja päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn liittyvät tavoitteet toteutuvat opetuksessa, koulujen toimintakulttuurissa ja opiskeluhuollossa. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas ja opiskelija tietävät päihteiden vaikutuksesta sekä niiden kokeilun ja käytön haitoista. Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiinineestettä.⁷⁴ Tupakkatuotteita ja nikotiinineesteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle⁷⁵

Tupakointi on kielletty:

1) rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä;

⁷³ Perusopetuslaki 34 § (1288/1999)

⁷⁴ Tupakkalaki 118 § Tupakkalaki (1285/2016)

⁷⁵ Tupakkalaki 53 § (1285/2016)

- 2) ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan;
- 3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.⁷⁶ Savuttomalla tupakkatuotteella tarkoitetaan purutupakkaa, nenänuuskaa ja suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa sekä muuta sellaista tupakkatuotetta, jota ei polteta.⁷⁷

Alkoholilain mukaan alkoholia ei saa myydä, välittää tai luovuttaa henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. 18-vuoden suojaikäraja koskee myös alkoholin hallussapitoa sekä kuljetusta.⁷⁸ Alkoholirikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistus.⁷⁹

Huumausaineiden käyttö ja hallussapito ovat Suomessa kuten useimmissa muissakin maissa rangaistavia tekoja. Myös huumausaineiden valmistus, myynti, maahantuonti ja kuljetus ovat rangaistavia. Huumausaineiden käyttö johtaa helposti myös muihin rikoksiin.⁸⁰

Pieksämäen kaupunkiin on laadittu päihdestrategia, johon on kirjattu ennaltaehkäisevä päihdetyö, toimenpiteet, varhainen puuttuminen sekä päihdeasioissa tehtävä yhteistyö. Opiskeluhuollon rooli päihdetyössä on päihteidenkäytön varhainen tunnistaminen, varhainen puuttuminen ja hoitoonohjaus. Yhteistyötä tehdään huoltajien, sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluiden sekä muiden viranomaisten kanssa.⁸¹

Turvallinen oppimisympäristö edellyttää päihteiden vastaisen työn kehittämistä koulu- ja oppilaitos yhteisöissä. Koulu ja oppilaitos ovat velvollisia puuttumaan tupakointiin ja muuhun päihteidenkäyttöön kouluaikana. Hallussapito- ja käyttökielto on kirjattu oppilaitoksen järjestyssääntöihin. Oppilaitoksen järjestyssäännöistä informoidaan oppilaita ja heidän huoltajiaan lukuvuosittain. Tupakkatuotteiden hallussapitoon ja käyttöön kouluaikana puututaan oppilaitoksen ojentamiskeinoin järjestyssääntörikkeenä. Koulupäivän aikana tapahtuvassa alkoholin tai huumeiden hallussapidossa tai käytössä otetaan yhteyttä oppilaan huoltajaan ja poliisiin sekä tehdään lastensuojeluilmoitus.

⁷⁶ Tupakkalaki 74 § 549/2016)

⁷⁷ Tupakkalaki 2 § 549/2016)

⁷⁸ Alkoholilaki 16 § ja 31 § (1143/1994)

⁷⁹ Alkoholilaki 50 a § (642/2009)

⁸⁰ Rikoslaki 50 1 § (1889/39, 374/2008)

⁸¹ Pieksämäen kaupungin päihdestrategia 2008 <http://www.pieksamaki.fi/sites/pieksamaki.fi/files/atoms/files/paihdestrategia.pdf>

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa arvioidaan säännöllisesti päihteiden käyttöä terveystarkastuksen yhteydessä. Epäilyn herätessä huoltajiin otetaan yhteyttä ja arvioinnin perusteella terveydenhoitaja tai lääkäri ohjaa nuoren tarvittaessa jatkohoitoon.

2.13 Oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Oppilaan ja opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Oppilaan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta ja terveyttä.⁸²Kouluilla ja oppilaitoksilla on omat toimintamallit opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Opetushallitus on täsmentänyt useita opetussuunnitelmien perusteita ja määräyksiä, joiden tavoitteena on vahvistaa oppilaan ja opiskelijan oikeusturvaa ja oppimisympäristön turvallisuutta. Täsmennykset mahdollistavat nykyistä tehokkaammat ja oikea-aikaiset keinot puuttua kiusaamiseen, syrjintään, häirintään ja väkivaltaan esiopetuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Täsmennykset perustuvat muutoksiin, jotka on tehty perusopetuslakiin, lakiin ammatillisesta koulutuksesta ja lukiolakiin.

Perusopetusta ja lukiota koskeviin lakeihin on lisätty uudet **lapsen edun** ensisijaisuutta koskevat säännökset. Lait edellyttävät jatkossa, että lapsen ja nuoren etu otetaan ensisijaisesti huomioon aina, kun opetusta tai koulutusta suunnitellaan, järjestetään tai siitä päätetään. Muutos tuli voimaan 1.8.2022.⁸³

Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.⁸⁴Perusopetuksen oppilaan opetus voidaan jatkossa evätä jäljellä olevan koulupäivän lisäksi myös seuraavaksi työpäiväksi. Epäämisestä päättää rehtori.

Opetus voidaan evätä saman työpäivän päättymiseen saakka 1) jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi tai 2) opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä jatkossa myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen.

⁸² Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (163/2022), Laki ammatillisesta koulutuksesta 94 § 2 mom (164/2022), Laki lukiolaista 30§ 2 mom. (165/2022), Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 20 § (1215/2020)

⁸³ ⁸³ Perusopetuslaki 3a § 1 mom. (163/2022), Lukiolaki 2§ 2 mom. (165/2022), Laki Ammatillisesta koulutuksesta 2§ 2 mom. (164/2022)

⁸⁴ Perusopetuslaki 2 9§ 7 mom. (163/2022), Lukiolaki 40§ 7 mom. (165/2022), Laki ammatillisesta koulutuksesta 80§ 6 mom. (164/2022)

Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36 §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi.⁸⁵

Lukiassa opiskelevan oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä 32 §:ssä tarkoitettuna opiskelijahuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi opiskelijalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja opiskelijan palatessa opetukseen. Opiskelijalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.⁸⁶ Lukiokoulutuksen rehtorilla ei ole enää toimivaltaa päättää oppivelvollisen määräaikaisesti erottamisesta. Päätöksen erottamisesta voi tehdä koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin.⁸⁷

Laeista kumottiin säännökset kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun. Aiemmin tapauksissa, joissa kiusaamis- tai väkivaltatapaus tai muu oppilaan tai opiskelijan toiminta koulussa tai oppilaitoksessa on johtanut rikosprosessiin, ei oppilaitosten sisäisiä kurinpitotoimia ole voinut käyttää yhtäaikaisesti. Muutos parantaa opetustoimen säädöksiin sisältyvien kurinpitotoimien käytettävyyttä, vaikka samassa asiassa olisi käynnistynyt rikosoikeudellinen prosessi. Tämä osaltaan lisää turvallisuutta kouluissa ja oppilaitoksissa.⁸⁸

Koulukiusaaminen ja siihen puuttuminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, kun joku oppilas/opiskelija joutuu toistuvasti toisten kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita takanapäin tai mitä tahansa sellaista toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Se merkitsee usein myös uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä. Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkiä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Koulukiusaamisen suhteen koulussa on nollatoleranssi ja oppilaita tuetaan keskinäisten ristiriitojen selvittämisessä. Koulukiusaamista pyritään ennalta ehkäisemään ohjaamalla oppilaita käyttäytymään hyvien käytöstapojen mukaisesti ja toisia ihmisiä kunnioittavasti.

⁸⁵ Perusopetuslaki 36 § 3 mom. (163/2022)

⁸⁶ Lukiolaki 41 § 3 mom. (165/2022)

⁸⁷ Lukiolaki 42 § 4 mom. (165/2022), Laki ammatillisesta koulutuksesta 93 § 1 mom. (164/2022)

⁸⁸ Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) sekä Lakiperusopetuslain muuttamisesta (163/2022), Lukiolaki 41 §, Lukiolaki 44 § (165/2022), Laki ammatillisesta koulutuksesta 88 § /164/2022)

Yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoilla pyritään vaikuttamaan asenteisiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Kiusaamis- ja häirintätilanteita ennalta ehkäistään lisäksi muun muassa opetusryhmien suunnittelulla, teematunneilla ja tapahtumilla. Kouluilla tehdään vuosittain kiusaamiskysely nykytilanteen arvioimiseksi. Koulun tiedossa olevaan kiusaamiseen ja häirintään puututaan aina.⁸⁹

Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa kiusaamiseen puuttumisessa, vähentämisessä ja ennalta ehkäisemisessä noudatetaan valtakunnallista KiVa koulu-ohjelmaa (kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma). 1-, 4- ja 7-vuosiluokilla pidetään kiusaamista ennalta ehkäiseviä KiVa-oppitunteja, joiden aikana oppilaiden kanssa käydään läpi yhdessä toimimiseen ja kiusaamiseen liittyviä teemoja keskusteluin ja erilaisin harjoituksin.

Lähes jokaisella koululla perusopetuksessa on koulutettu KiVa-tiimi, joka selvittelee kohdenetusti kiusaamistapauksia. Kiusaamistilanne otetaan puheeksi niin pian kuin mahdollista ja kaikkia osapuolia kuullaan. Kuvaukset tapahtuneesta kirjataan lomakepohjalle ja järjestetään seuranta. Kiusaamistapauksissa ollaan yhteydessä huoltajiin. Kiusaamisen jatkuessa edelleen, huoltajille ilmoitetaan asiasta ja sovitaan yhdessä huoltajien kanssa tarvittavat palaverit ja jatkotoimenpiteet. Tarvittaessa KiVa-tiimin lisäksi kiusaamisasiaa selvittelee luokanopettaja-/ohjaaja, kuraattori ja/tai rehtori. Lisätietoja KiVa koulu -ohjelmasta löytyy myös internetistä.⁹⁰

Alakouluilla perusopetuksessa on lisäksi käytössä VERSO-ohjelma, joka tuo varhaiskasvatus- ja opetusalan ammattilaisille sekä lapsille, oppilaille ja opiskelijoille restoratiivisia kohtaamisen menetelmiä arjen toimintaan.

Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelijoiksi koulutetut koulun henkilökunnan jäsenet ja oppilaat auttavat osapuolia itse löytämään ratkaisun ristiriitaansa. Osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä tapahtuneesta, kuvata tuntemuksiaan ja pohtia eri ratkaisuvaihtoehtoja. Mallia noudattamalla edetään sopimukseen, jonka toteutumista seurataan. Sovittelulla puututaan mieltä pahoittavaan toimintaan mahdollisimman varhain.⁹¹

Väkivaltaista ja aggressiivista käyttäytymistä ei hyväksytä. Siihen puututaan rangaistuksellisin ja kurinpidollisin keinoin. Väkivaltaisen ja aggressiivisen käytöksen johdosta opetukseen osallistuminen voidaan evätä. Tällöin tilanne kirjataan ja saatetaan huoltajan tietoon. Oppilaiden tarvitsema tuki ja jälkiseuranta sovitaan yhteistyössä huoltajien kanssa.⁹²

⁸⁹ Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

⁹⁰ Kivakoulu. www.kivakoulu.fi

⁹¹ <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

⁹² Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015

Ennalta ehkäistessä oppilaiden väkivaltaista ja aggressiivista käyttäytymistä, yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasoilla pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten asenteisiin, normeihin ja käyttäytymiseen. Pieksämäen kaupungin perusopetuksessa on järjestetty luokkakohaisia tai tietyille oppilaille suunnattuja tunnehallinnan ryhmätunteja. Väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteisiin liittyvät toimintaohjeet on kirjattu kouluilla ja oppilaitoksilla käytössä oleviin kriisi- ja pelastussuunnitelmiin.

Kiusaamisen vastainen ohjelma Pieksämäen kaupungissa 20.4.2022

ENNALTAEHKÄISEVÄT TOIMET

Hyvinvoinnin lisääminen ja ylläpitäminen

- Jatkuva ryhmäyttäminen ja sosiaalisen kiinnittymisen tukeminen, tunne- ja vuorovai-
kutustaitojen harjoittelu
- Henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen (esim. kehityskeskustelut esimiehen kanssa
vuosittain, työporukan yhdessäolo ja tekeminen muuten kuin työn merkeissä)
- Henkilöstön valmiuksien ja tietouden hyödyntäminen ja lisääminen (Veso-koulutukset
koko henkilöstölle. Koulutettujen henkilöiden, kuten Nepsy-valmentajien, tietotaidon
soveltaminen käytäntöön. Resurssien kohdentaminen edellä mainittuihin asioihin jo
hyvissä ajoin lukuvuoden suunnittelussa).
- Yhteisöllinen oppilas- ja opiskeluhoito (edistetään koko kouluuyhteisön hyvinvointia)
- Positiivinen palaute hyvästä käytöksestä

Turvallinen oppimisympäristö

- Lapsen/nuoren aito kohtaaminen
- Vertaistoiminta, esim. tukioppilas, kummioppilas, tutor, Verso, oppilaskunta
- Mielekästä tekemistä välitunneille
- Riittävä valvonta ja ohjaus (esim. siirtymätilanteet ja ruokailut) perusopetuksessa
- Kunnan- ja seurakunnan nuorisotoimen toiminta koulussa

Yhteydenpito ja yhteistyö

- Yhteydenpito ja yhteistyö kodin ja koulun välillä
- Yhteistyö muihin kiusaamiseen vastaiseen työhön osallistuvien osapuolten kanssa
(esim. nuorisotoimi, seurakunta)

Sääntöjen ja toimintamallien sopiminen ja toimijoiden sitouttaminen

- Toimijoiden (henkilöstö, oppilaat, huoltajat jne.) sitouttaminen
- KiVa-ohjelma, esim. teematunnit perusopetuksessa

NÄKYVÄKSI TEKEMINEN

Kyselyt ja mittarit

- Esim. kouluterveys-, hyvinvointi- ja kiusaamiskysely (ainakin kaksi kertaa vuodessa
kyselyt, joissa kysytään kiusattujen nimiä)
- Rohkaistaan oppilaita kertomaan kiusaamisesta

Huolen puheeksiottaminen

- Otetaan matalalla kynnyksellä selvää tilanteista, joissa voi olla kyse kiusaamisesta ja tiedotetaan kiusaamiseen mahdollisesti liittyvistä havainnoista

KORJAAVAT TOIMENPITEET

Opettajat ja muu koulun henkilökunta

- kaikki aikuiset puuttuvat havaitsemaansa epäasialliseen käytökseen

KiVa-tiimi tai muu koulukiusaamista selvittävä ryhmä

- Perusopetuksessa KiVa-ohjelma ja KiVa-tiimi ja lukiossa muut nimetyt vastuuhenkilöt (sopivat ja motivoituneet henkilöt, riittävä mahdollisuus osallistua toimintaan ja myös riittävä korvaus)
- Kiusaamisen selvittäminen
- Yhteistyö huoltajien kanssa
- Kiusaamisasian siirtäminen eteenpäin hoidettavaksi, mikäli KiVa-tiimin tai muiden vastuuhenkilöiden keinot eivät riitä

Oppilas-/ opiskelijahuolto

- Kun kivakoulun keinot ei riitä, kiusaamisen käsittely siirtyy oppilashuoltoon.
- Yksilökohtainen monialainen oppilashuolto.

Koulun kurinpitotoimet

- Kiusaamisen seurauksena mahdolliset kurinpitotoimet (kasvatuskeskustelu, jälki-is-tunto, opetuksen epääminen koulupäivän ajaksi, kirjallinen varoitus, koulusta erottaminen)

Kiusatun ja kiusaajan kanssakäymisen vähentäminen ja jopa välttäminen

- Tiedonsiirto eri yksiköiden välillä koulunkäynnin nivelvaiheissa
- Toimenpiteet luokan sisällä, kiusaajan ja/tai kiusatun luokkasiirrot, myös tarvittaessa erityisryhmiin (klinikka, pysyvämpi ryhmä myös alakoululaisille) ja koulusiirrot

Poliisi ja lastensuojelu

- Pitempään jatkuneissa ja/tai vakavimmissa kiusaamistapauksissa ollaan yhteydessä lastensuojeluun ja/tai poliisiin

SEURANTA - JÄLKIHOITOTOIMET

- Selvitetään, onko kiusaaminen loppunut (KiVa-opettajan ja/tai vastuupettajan velvollisuus seurata) ja tarvittaessa yhteydenpito kotiin
- Kiusattu ja kiusaaja voivat keskustella tarvittaessa esim. kuraattorin ja/tai psykologin kanssa

Lukiossa kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään järjestyssäännöillä ja yleisellä käyttäytymisohjeella, ryhmänohjauksella ja tutoritoiminnalla. Pieksämäen lukiossa kunnioitetaan jokaisen ihmisarvoa ja edistetään tasa-arvoa sekä oikeudenmukaisuutta.

Jokainen kouluuyhteisön jäsen pitää huolta turvallisesta opiskelu- ja työympäristöstä sekä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnista. Toiminnassamme korostamme myönteistä ja kannustavaa opiskeluilmapiiriä sekä vastuuta omasta työstä. Arvostamme rehellisyyttä, hyvää käytöstä ja yhteistyötä. Yleinen käyttäytymisohje voidaan tiivistää seuraavasti: Ollaan ihmisiksi!

Jokaiselle opiskelijaryhmälle nimetään ryhmänohjaaja, joka on ryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaaja. Hän perehdyttää opiskelijat lukion käytäntöihin ja toimintatapoihin. Ensimmäisen lukiovuoden aikana ryhmänohjauksessa korostuu hyvän ryhmähengen luominen ja lukiolaiseksi kasvaminen. Ryhmänohjauksessa käsitellään myös kiusaamista ja suvaitsevaisuutta.

Toisen lukiovuoden aikana ryhmänohjaaja käy henkilökohtaiset keskustelut jokaisen ohjausryhmänsä opiskelijan kanssa. Keskusteluissa kartoitetaan opiskelijan kokonaistilanne ja sovitaan tarvittaessa jatkotoimista. Kolmannen lukiovuoden tärkeimpänä haasteena on varmistaa opiskelijoiden valmistuminen ja ryhmänohjaaja tukee ja kannustaa opiskelijoita selviytymään opinnoistaan mahdollisimman hyvin.

Vanhemmista opiskelijoista valittujen tutoroppilaiden avulla lukiotulokkaille luodaan turvallinen alku. Tutorit osallistuvat uusien opiskelijoiden tutustumis- ja perehdytyspäivään, pitävät ryhmäytymistuokioita ja auttavat käytännön tilanteissa lukion alkuvaiheessa. Tutorit voivat myös järjestää uusille opiskelijoille erilaisia juhlia ja tilaisuuksia.

Kiusaamisen, väkivallan tai häirinnän voi havaita ulkopuolinen (opiskelutoveri, opettaja, henkilökunnan jäsen, huoltaja) tai epäasiallisen käyttäytymisen kohteeksi joutunut voi kertoa siitä itse esim. ohjauskeskustelussa ryhmänohjaajalle tai opinto-ohjaajalle. Jokaisella kouluuyhteisön jäsenellä on velvollisuus puuttua havaitsemaansa kiusaamiseen, väkivaltaan tai häirintään.

Kun kiusaamisasia havaitaan tai opiskelija kertoo kiusaamisesta opettajalle, selvitetään ensin, onko kysymyksessä systemaattinen kiusaaminen, satunnaisempi konflikti, riita opiskelijoiden välillä tai esimerkiksi väärinkäsityksiin perustuva loukkaantuminen. Opettaja voi toimia sovittelijana tai nuoret selvittävät konfliktin keskenään. **Mikäli tapahtuma toistuu, opettajan on syytä epäillä kiusaamista, vaikka asia olisi näennäisesti sovittu.**

Kaikista kiusaamisen tunnusmerkit täyttävistä tapauksista välitetään tieto rehtorille tai opinto-ohjaajalle. Kiusaamisasia selvitetään vähintään kahden opettajan toimesta, joista toinen on opinto-ohjaaja tai rehtori. Toinen voi olla ryhmänohjaaja tai kiusaamisen havainnut opettaja tai se opettaja jolle kiusaamisesta on kerrottu. Opettajat ryhtyvät yhdessä selvittämään asiaa ja käymään keskusteluja eri osapuolten kanssa.

Kiusaamisasian selvittelyn kulku

1. **Opinto-ohjaaja tai rehtori ja opettaja keskustelevat ensin kiusatun opiskelijan kanssa ja selvittävät mitä on todella tapahtunut.**
2. **Tämän jälkeen jokaisen kiusaamiseen osallistuneen opiskelijan kanssa keskustellaan yksitellen.**
3. **Kiusaamisessa mukana olleet nuoret tavataan vielä ryhmänä. Selvittämiskeskusteluista tehdään muistio, jonka keskustelussa mukana olevat allekirjoittavat. Kun on sovittu, miten he muuttavat käyttäytymistään, sovitaan uudesta tapaamisesta, nk. seurantakeskustelusta.**
4. **Sekä kiusatun että kiusaamiseen osallistuneiden kanssa tavataan uudelleen ja varmistetaan, että kiusaaminen on todella loppunut.**

Vanhempia informoidaan kaikista alaikäistä nuorta koskevista tapauksista. Tarvittaessa vanhempia voidaan pyytää koululle selvittämään asiaa. Ensisijaisesti kiusaamiseen liittyvät keskustelut käydään kuitenkin koulun aikuisten ja opiskelijoiden välillä. Väkivallanteko tai häirintätilanteet käsitellään alkuselvitysten osalta samoin kuin kiusaamisasia. Vakavissa tapauksissa, kun on syytä epäillä tapahtuneen jokin rikos, selvittely siirretään heti poliisiviranomaisten esitutkintaan.

Pieksämäen lukion suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä esitellään henkilöstölle vuosisuunnitelman laadinnan yhteydessä, missä sitä on myös mahdollisuus päivittää. Opiskelijoille suunnitelma tiedotetaan ryhmänohjauksessa ja tällöin sen toimivuudesta saadaan palautetta. Huoltajille ja yhteistyötahoille suunnitelma on nähtävissä koulun kotisivuilla sekä käytännöt tiedotetaan vanhempainilloissa.

2.14 Äkilliset uhka-, vaara- ja muut kriisitilanteet

Perusopetuksessa ja lukiossa on käytössään pelastussuunnitelmat, joihin on koottu toimintamalleja erilaisten tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapausten varalle, toimintaohjeita erilaisissa kriisitilanteissa sekä keinoja erilaisten sosiaalisten ongelmien tunnistamiseen. Oppilaitoksittain on sovittu vastuuhenkilöt erilaisten kriisitilanteiden varalle.

Pelastussuunnitelmista tiedottaminen, niihin perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu ovat koulujen ja oppilaitosten vastuulla.

Kriisitilanteessa sisäinen tiedottamisvastuu on perusopetuksessa koulun rehtorilla ja ulkoinen tiedottamisvastuu opetusjohtajalla⁹³. Kriisisuunnitelmaa päivitetään lukuvuosittain. Psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestämisestä vastaa Pieksämäen kaupungin kriisityöryhmä.⁹⁴

⁹³Pieksämäen kaupungin lukuvuosisuunnitelma 2019-2020 ja Pieksämäen koulutoimen turvallisuussuunnitelma/ Wilma.

⁹⁴ <https://pieksamaki.pelsu.fi/u/36c>

3 YKSILÖKOHTAISEN OPISKELUHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja;
- 2) opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa; ja
- 4) jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhuoltokertomus siten kuin 20 §:ssä säädetään.⁹⁵

Opiskeluhuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.⁹⁶ Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.⁹⁷ Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut palvelut alueellaan sijaitsevien koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä tarkoitettussa opetuksessa tai koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta noudattaen, mitä mainitussa laissa säädetään. Hyvinvointialue vastaa myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.⁹⁸

Kouluterveydenhoitaja, opiskeluhuollon kuraattori ja psykologi ovat jäseninä myös monialaisissa oppilaitoskohtaisissa opiskeluhuoltoryhmissä, joiden tarkoituksena on suunnitella, kehittää, toteuttaa ja arvioida oppilaitoksen opiskeluhuoltoa.⁹⁹ Tapauskohtaisiin monialaisiin asiantuntijaryhmiin he osallistuvat tilanteen mukaan joko vastuuhenkilöinä tai muina ryhmän jäseninä. Lisäksi he antavat asiantuntija-apua pedagogisen tuen ryhmille.

3.1 Varhainen puuttuminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat pyritään havaitsemaan mahdollisimman varhain ja löytämään niihin ratkaisuja. Varhainen puuttuminen on aina prosessi, joka alkaa pienistä havainnoista ja jatkuu prosessina eri toimenpiteisiin kyseisen ongelman ratkaisemiseksi. Se sisältää erilaisia keinoja ja menetelmiä, joilla voidaan tarttua oppimisen pulmiin, oppilaan/opiskelijan käyttäytymiseen ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Varhaisen puuttumisen prosessin tulisi painottua ennalta ehkäisevään työhön.

⁹⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013)

⁹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 3 mom. (1287/2013)

⁹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 § 1 mom. (1287/2013)

⁹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

⁹⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 mom. (1287/2013)

Varhainen puuttuminen voi kuitenkin olla myös kuntouttavaa toimintaa, joka pitää sisällään paljon korjaavaakin työtä vaativan tapahtumakokonaisuuden.¹⁰⁰ Varhaisen puuttumisen tarpeen tunnistaminen vaatii työntekijöiltä jatkuvaa havainnointia ja erilaisten signaalien tunnistamista. Tilanteet kouluissa ja oppilaitoksissa sisältävät moninaisia signaaleja, joista suuri määrä on niin sanottuja heikkoja signaaleja. Haasteena työntekijällä onkin poimia signaalien joukosta ne, jotka vahvistuisivat esim. haitalliseksi toiminnaksi ilman puuttumista. Ne ovat aikaista informaatiota tai muutoksen ensioireita.¹⁰¹

Keskeinen työväline varhaisessa puuttumisessa on työntekijän kokemana subjektiivinen huoli lapsesta tai nuoresta. Subjektiivisen huolen perusta on se ainutlaatuinen kontaktitieto, joka kullakin lapsen tai nuoren kanssa tekemisissä olevalla henkilöllä on. Varhaisessa puuttumisessa keskeistä on luottaa omiin tunteisiinsa ja omaan huoleensa. Huoleen on tartuttava niin varhain kuin mahdollista, koska silloin mahdollisuudet ongelman ratkaisuun ja tukemiseen ovat vielä suuret. Varhaisella puuttumisella estetään ongelmien kärjistyminen ja ka-sautuminen sekä ehkäistään lapsen tai nuoren syrjäytymistä.¹⁰²

Pieksämäen kaupungissa on laadittu Varhaisen tuen käsikirja 2012 osana Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyötä. Käsikirjan on koonnut Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmän nimeämä moniammatillinen työryhmä. Käsikirjan tarkoituksena on ollut tehdä näkyväksi ja jäsentää lapsille, nuorille ja perheille suunnattua varhaisen tuen työtä. Se on tarkoitettu sekä työntekijöille että esimiehille. Siinä kuvataan konkreettisesti varhaisen tuen ja puuttumisen tavoitteita, työmuotoja sekä niiden arviointia. Tavoitteena on työntekijöiden ammatillisuuden vahvistuminen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ja uusien monialaisten toimintamallien kehittäminen. Käsikirja on nähtävillä sähköisenä versiona Pieksämäen kaupungin verkkosivuilla.¹⁰³

3.1.1 Huolen puheeksiottaminen

Huolen puheeksiottaminen on tapa ottaa asia puheeksi asiakasta kunnioittaen ja tukea tarjoten. Huolen puheeksiottaminen helpottaa ja varhaistaa huolen esille ottoa ja parantaa asiakasyhteistyötä. Työntekijä ottaa puheeksi oman huolensa sen sijaan, että puhuisi lapsen, nuoren tai perheen ongelmista.¹⁰⁴ Puheeksioton aikana tai sen jälkeen yleensä hahmottuu, selvittääkö lapsen tai nuoren auttamiseksi työntekijän, koulun ja vanhempien yhteistoimin vai tarvitaanko lisätukea. Lapsen ja perheen tilanteen edistyminen voi kestää pitkäänkin ja saattaa edellyttää monenlaisia tukitoimia.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Huhtanen 2007, 28-30

¹⁰¹ Huhtanen 2007, 88-90

¹⁰² Varpu, 2005, 7

¹⁰³ Varhaisen tuen käsikirja 2012. <http://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>

¹⁰⁴ Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2007

¹⁰⁵ Eriksson & Arnkil 2005, 40

3.1.2 Huolen vyöhykkeistö

Huolen vyöhykkeistö on lasten, nuorten, perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden yhteistyön väline. Huolen vyöhykkeistön avulla työntekijä jäsentää lapsen, nuoren ja hänen perheensä tilanteesta kokemaansa huolen astettaan, omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyttä sekä lisävoimavarojen (perheen läheiset, eri tahojen työntekijät) tarvetta. Se on apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi perheiden kanssa ja sen tarkoituksena on auttaa selkiyttämään perheiden ja työntekijöiden keskinäistä yhteistyötä.¹⁰⁶

Huolen vyöhykkeitä on neljä. Huolen vyöhykkeistöissä työntekijän lapsista ja nuorista kokema subjektiivinen huoli nähdään jatkumona, jonka ääripäässä on tilanne, jossa ei ole huolta ja toisessa päässä tilanne, jossa lapsen tai nuoren koetaan olevan välittömässä vaarassa. Huoli muuttuu, kasvaa tai vähenee, kun omat toimintamahdollisuudet lisääntyvät tai heikkenevät. Huolikartoituksessa ei luokitella lapsia, nuoria tai perheitä.¹⁰⁷

Työntekijän/aikuisen kokeman, lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
	2	3	4	5	6	7
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä

Kuva 3. Työntekijän / aikuisen kokeman huolen vyöhykkeistö.¹⁰⁸

3.1.3 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa

Mittarina on työntekijän oma huoli oppilaasta tai opiskelijasta. Tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.

<p>HUOLTA</p> <p><i>Oppilas / opiskelija kehitty, käyttäytyy ja oppii ikätasonsa mukaisesti.</i> MINULLA EI OLE</p> <p><i>Huoltajan ja koulun välinen yhteistyö on toimivaa.</i></p> <p><i>Oppilaan /opiskelijan koulunkäynti on säännöllistä.</i></p> <p><i>Työntekijän luottamus omiin mahdollisuuksiinsa on vahva.</i></p>	<p>MINULLA ON HUOLI</p> <p>Työntekijän huoli herää esim. oppilaan kehitymisestä, käyttäytymisestä, poissaoloista, oppimisesta, sosiaalisista suhteista, tunne-elämästä tai perheeseen liittyvistä asioista.</p> <p>HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN</p> <p>Huoli otetaan puheeksi opiskelijan/huoltajan kanssa.</p> <p>KONSULTOINTI JA ALKUARVIOINNIN TEKEMINEN YHTEISTYÖSSÄ</p> <p>luokanopettaja/ luokanohjaaja/ ryhmänohjaaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • rehtori • erityisopettaja • kuraattori • psykologi • opinto-ohjaaja • terveydenhoitaja/koululääkäri <p>Oppilasta / opiskelijaa ohjataan käyttämään tarvittavia koulun tukipalveluita.</p>	<p>HUOLENI KASVAA</p> <p>Huoli jatkuu edelleen oppilaan asioissa.</p> <p>Oppilaitoksen työntekijän YHTEYDENOTTO-VELVOLLISUUS opiskelu-huollon kuraattoriin tai psykologiin tai koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon</p> <p>MONIALAINEN ASiantuntijaryhmä</p> <p>Oppilaan / opiskelijan tuuksi kootaan monialainen asiantuntijaryhmä.</p> <p>YHTEISTYÖTAHOJEN HAKEMINEN JA VERKOSTOPALAVERI</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut • lapsi- ja perhesosiaalityö, lastensuojelu • nuorisotoimi, et-sivä nuorisotyö • poliisi • MKS, KYS 	<p>OLEN ERITTÄIN HUOLISSANI</p> <p>Oppilaan tilanteeseen on saatava pikaisesti muutoksia.</p> <p>TIIVIS MONIALAINEN YHTEISTYÖ</p> <p>Sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut/ lastensuojelun palvelut.</p> <p>Lääkärin konsultaatio/ arvio oppilaan / opiskelijan tilanteesta.</p> <p>Koulu/oppilaitos on mukana jatkokyöskentelyssä.</p>
---	--	--	---

Kuva 4. Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa.

¹⁰⁶ Eriksson & Arnkil 2005, 7

¹⁰⁷ Eriksson & Arnkil 2005, 7, 25–26

¹⁰⁸ Eriksson & Arnkil 2005, 25–26

3.2 Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhuollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla:

- 1) edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa;
- 2) tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.¹⁰⁹

3.2.1 Oikeus saada opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja

Mahdollisuus keskusteluun oppilaan pyynnöstä

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.¹¹⁰

Mahdollisuus keskusteluun muiden aloitteesta

Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun on järjestettävä opiskelijalle 1 momentissa tarkoitetulla tavalla myös opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, jollei kyseessä ole yhteydenottajan neuvonta ja ohjaus tai jos keskustelun järjestäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.¹¹¹

Oikeus tukeen ja ohjaukseen

Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Tarvittaessa opiskelija on ohjattava saamaan muita opiskeluhuollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.¹¹²

3.2.2 Yhteydenotto opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluihin

Velvollisuus yhteydenottoon¹¹³

Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee opiskeluhoitopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijään, opiskeluhuollon kuraattoriin tai psykologiin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä 15 §:n 1 momentissa säädetyssä määräajassa.

Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta opiskeluhuollon työntekijään, jollei 18 §:n 2 momentissa tai muussa laissa säädetä toisin.

3.2.3 Opiskeluhuollon psykologipalvelut Pieksämäellä

Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon psykologipalveluilla tarkoitetaan psykologin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Yksittäiselle oppilaalle annettavilla psykologipalveluilla tuetaan oppilaan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskeluhuollon psykologin työn painotus on tällä hetkellä oppimisen tukitoimien suunnittelussa, mitä toteutetaan yhteistyössä opettajien, vanhempien ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Tukitoimia suunniteltaessa opiskeluhuollon psykologi on mukana pedagogisissa arvioissa ja selvityksissä. Niiden tueksi voidaan toteuttaa psykologiset oppimisvalmiustutkimukset, jos suunnitellut tukitoimet oppimiseen seurannan jälkeen eivät kuvaudu riittävinä. Arvion tutkimuksien toteuttamisesta tekee koulupsykologi.

Psykologisilla oppimisvalmiustutkimuksilla pyritään selvittämään oppilaan haasteita, mutta myös vahvuuksia oppimisen alueella. Haasteena voivat olla esimerkiksi laaja-alaiset oppimisvaikeudet, hahmottamisen pulmat sekä kielelliset erityisvaikeudet. Opiskelijahuollon psykologin luokse voi hakeutua mm. seuraavissa asioissa:

1) Oppimisvaikeudet

Tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan luoda oppilaille heidän oppimisedellytyksiään parhaiten vastaavat opetusjärjestelyt. Mikäli huoltajilla herää huolta liittyen lapsen oppimiseen, on heidän hyvä aloittaa keskustelemalla tilanteesta opettajan kanssa.

Milloin psykologisiin oppimisvalmiustutkimuksiin:

- lapsen suoriutuminen on kokonaisvaltaisesti yleisheikkoa, lapsi tarvitsee lähetteen kuntoutusta tai tarkempia tutkimuksia varten
- lapsi suoriutuu systemaattisesti luokkatasoaan heikommin; ei saavuta luokkatason oppimistavoitteita edes välttävästi
- lapsen pulmista ei muodostu muun tiedon pohjalta yhtenäistä kuvaa
- tarkkaavaisuus- ja keskittymispulmat sekä omatoiminnanohjauksen pulmat, joihin liittyy oppimisvaikeuksia

¹⁰⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 7 § (1287/2013)

¹¹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 1 mom. (1287/2013)

¹¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 2 mom. (1287/2013)

¹¹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § 3 mom. (1287/2013)

¹¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (1287/2013)

- kotona läksyjen teossa kuluu kohtuuttomasti aikaa (useampi tunti) ja lapsi on kiukkuinen, turhautunut ja itkuinen
- suunnitellut oppimisen tukitoimet eivät kuvaudu riittävinä ja niiden suunnitteluun toivotaan apua

Milloin ei tutkimuksiin:

- yleisen tuen oppilas (ensin kokeiltava tukitoimia ja todettava niiden riittämättömyys)
- puhdas lukivaikeus
- keskittymisvaikeudet ilman oppimisvaikeuksia, jolloin edetään ADHD-hoitopolun mukaisesti.

2) Tunne-elämä

Opiskeluhuollon psykologi tarjoaa myös **lyhytaikaista** keskusteluapua ja tunne-elämän arviokäyntejä (n.3-4 käyntiä). Oppilas voi hakeutua opiskeluhuollon psykologin luo oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, terveydenhoitajan, koulukuraattorin tai muun tahon ohjaamana. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun psykologin kanssa henkilökohtaisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Psykologi tekee työtä tarvittaessa myös yhdessä työparin kanssa. Koulupsykologi ohjaa oppilasta ja hänen perhettään tarvittaessa muiden tukipalveluiden piiriin. Tunne-elämään liittyvissä ongelmissa voivat huoltajat ottaa yhteyttä myös suoraan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin tai kasvatus- ja perheneuvoon (kapene). Opiskeluhuollon psykologi toimii tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa. Opiskeluhuollon psykologityön painotus on varhaisessa tuessa.

3.2.4 Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut Pieksämäellä

Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollon kuraattoripalveluilla tarkoitetaan kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden ja opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Yksittäiselle oppilaalle annettavilla kuraattoripalveluilla tuetaan oppilaan/opiskelijan oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskeluhuollon kuraattorityön painotus on varhaisessa tuessa. Kuraattorin tehtävänä on oppilaiden/opiskelijoiden kokonaistilanteen arviointi sekä oppilaan sekä oppilasryhmien tukeminen kouluissa ja oppilaitoksissa mm. tukikeskustelujen ja toiminnallisten menetelmien avulla. Kuraattori toimii tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Oppilas voi hakeutua kuraattorin luo oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, opiskeluhuollon psykologin, terveydenhoitajan tai muun tahon ohjaamana. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskusteluun kuraattorin kanssa henkilökohtaisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, kiireellisissä tapauksissa samana tai seuraavana työpäivänä.

Opiskeluhuollon kuraattorin luokse voi hakeutua mm. seuraavissa asioissa:

1) **Sosiaaliset suhteet**

- vaikeudet suhteissa kavereihin, toisiin oppilaisiin ja opettajiin
- koulukiusaaminen
- vaikeudet sosiaalisissa taidoissa
- yksinäisyys ja syrjään vetäytyminen
- itsetunto

2) **Koulutyöskentely**

- luvattomat/ runsaat poissaolot
- heikko kiinnostus koulutyöhön
- luokan ilmapiiri

3) **Käyttäytyminen**

- levottomuus ja työrauhaongelmat
- vaikeudet oman toiminnan ohjauksessa

4) **Tunne-elämä**

- alakuloisuus, suru, masennus
- jännitys ja pelko
- stressi ja uupumus
- itsetuhoisuus ja vihamielisyys

5) **Perheeseen liittyvät asiat**

- ristiriidat kotona
- muutokset perhesuhteissa
- läheisen kuolema tai sairastuminen
- päihteiden käyttö tai väkivalta
- huolenpitoon liittyvät huolet

6) **Siirtymävaiheet**

- alakoulusta yläkouluun
- yläkoulusta jatko-opintoihin
- lukiosta ja ammatillisista opinnoista jatko-opintoihin / työelämään

Lukiossa työn keskeiset tehtäväalueet ovat ennaltaehkäisevässä, yksilöllisessä asiakastyössä ja moniammatillisessa yhteistyössä oppilaitoksen sisäisten ja ulkoisten verkostojen kanssa. Sosiaalialan asiantuntijana kuraattori tuo opiskeluhuollon toimintaan kokonaisvaltaisen näkemyksen opiskelijan elämäntilanteesta. Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen, arviointi ja niihin puuttuminen on olennainen osa oppilaitoksen sosiaalityötä. Kuraattorilla on tietämys erilaisista palvelujärjestelmistä, tukipalveluista, hoitoon ohjaukselleista sekä valmius vastata myös kriisitilanteisiin.

Kuraattorin työssä kiinnitetään huomiota opiskelijoiden arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. Kuraattori kohtaa opiskelijoiden kanssa kasvuun, kehitykseen ja identiteetin rakentumiseen liittyviä kysymyksiä, päihde- ja mielenterveysongelmia, ihmissuhdeongelmia, arkisen elämänhallinnan pulmia, kuten talous- ja velka-asioita, asumiseen liittyviä haasteita sekä erilaisia rikosasioita ja väkivallan erilaisia muotoja. Kuraattorin tehtävänä on saada opiskelijaa tukevia resursseja ja verkostoja toimimaan yhdessä opiskelijan hyvinvoinnin tukemiseksi.

Lukiossa kuraattori toimii oppilaitoksen kriisiryhmän jäsenenä ja on suunnittelemassa ja toteuttamassa tarvittavia toimenpiteitä. Turvallisen arjen toteutumista oppilaitoksessa ohjaavat osaltaan poissaoloihin, kiusaamis-, väkivalta-, päihde- ja kriisitilanteisiin laaditut toimintamallit. Kuraattori osallistuu niiden laadintaan, päivittämiseen ja soveltamiseen oppilaitoksessa. Opiskelijoiden osallisuutta kuraattori tukee olemalla mukana oppilaitoksen erilaisissa työryhmissä ja hankkeissa, jotka lisäävät opiskelijoiden hyvinvointia esim. hyvinvointitapahtumien suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kuraattori toimii opiskelijan edunmukaisesti, jolloin opiskelijan sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeet huomioidaan ja opiskelija tulee kuulluksi itseään koskevissa asioissa. Kuraattorilla on ammattieettinen vastuu omasta toiminnastaan. Kuraattorin työssä korostuu entisestään reflektiivinen työote ja reagoiminen yhteiskunnallisiin sekä nuorten elämässä tapahtuviin muutoksiin.

3.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säännellään tarkemmin terveydenhuoltolain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella (338/2011). Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.¹¹⁴

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja opiskeluhuollon muun henkilöstön kanssa. Tavoitteena on löytää yksittäisten oppilaiden kasvun ja kehityksen poikkeamat sekä hyvinvoinnin vaaratekijät mahdollisimman varhain tarvittavia jatkotoimenpiteitä ja tukea varten.

¹¹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 8 § (1287/2013)

3.3.1. Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on tarkoitettu peruskoululaisille ja heidän perheilleen. Se on lakisääteistä ja maksutonta perusterveydenhuollon ehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta. Huoltajat voivat ottaa yhteyttä ja varata ajan oppilaan terveyttä ja hyvinvointia koskevissa asioissa puhelimitse tai Wilman kautta. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on tukea jokaisen oppilaan mahdollisimman tervettä kasvua ja kehitystä, hyvää oloa ja toimintakykyä sekä siten luoda pohjaa terveelle aikuisuudelle. Kouluterveydenhuollossa terveyttä edistetään yhdessä lapsen, nuoren ja heidän perheidensä kanssa. Kunkin lapsen, nuoren ja perheen omia yksilöllisiä voimavaroja vahvistetaan ja tuetaan.

Tavoitteena on ennaltaehkäistä sairauksien syntymistä ja ohjata oppilasta hoitoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä tukea oppilaan omaa vastuuta omasta terveydestään. Kouluterveydenhuolto edistää terveyttä terveysneuvonnan keinoin, tunnistaa terveyttä suojaavia tekijöitä ja vahvistaa niitä. Kouluterveydenhuollossa korostetaan kodin, koulun ja kouluterveydenhuollon yhteistyön merkitystä. Tavoitteena on myös koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja huoltajien kanssa.¹¹⁵

Koululaisen terveydentilaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Terveystarkastajat tapaavat lapset ja nuoret vuosittain. Terveystarkastuksissa ja vastaanotoilla selvitetään oppilaan kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita ja keskustellaan perheen terveystottumuksista. Luokilla 1, 5 ja 8 tehdään laaja-alaiset terveystarkastukset, johon sisältyy terveydenhoitajan tekemän tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastus sekä vanhempien tapaaminen ja haastattelu. Perheen hyvinvoinnin selvittäminen tarkoittaa perehtymistä perheen elinoloihin, vanhempien hyvinvointiin, terveyteen ja terveystottumuksiin, perheen sisäiseen vuorovaikutukseen sekä sisarusten keskinäisiin suhteisiin ja vointiin.¹¹⁶

Terveystarkastuksista annetaan vanhemmille joko suullinen tai kirjallinen palaute. Terveystarkastuksia voidaan järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan myös muina ajankohtina. Lisäksi lapsilla, nuorilla ja heidän perheillään on mahdollisuus hakeutua terveydenhoitajan vastaanotolle yksilöllisten tarpeidensa ja elämäntilanteensa mukaan. Oppilaat voivat tulla aikaa varamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltään vaivaavista asioista.

¹¹⁵ Terveystarkastuslaki 16§ (1326/2010), Valtioneuvoston asetus (338/2011)

¹¹⁶ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja terveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 6 § (338/2011)

Koulupäivän tai koulumatkan aikana tapahtuneen tapaturman sattuessa tai oppilaan äkillisesti sairastuessa ensiapu annetaan koululla ja otetaan yhteyttä vanhempiin, jotka huolehtivat lapsensa tarvittaessa jatkohoitoon terveyskeskukseen. Myös mikäli sairas lapsi tarvitsee lääkärin tai terveydenhoitajan arviota tai hoitoa, hakeudutaan terveyskeskukseen huoltajan kanssa. Lapsen pitkäaikaissairauksien hoito ja seuranta kuuluvat terveyskeskukselle.

Kouluterveydenhoitajan yhteystiedot on jaettu vanhemmille. Kouluterveydenhuollon asioissa palvelee myös Palveluluukku, puh 015 7447744. Palveluluukkuun saa yhteyden myös CHAT- palvelun kautta.

3.3.2 Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa¹¹⁷

Kouluterveydenhuollon piiriin kuuluvalla oppilaalle järjestetään tarpeen vaatiessa terveyden-tilan toteamista varten tarvittavat erikoislääkärin tekemät **näön ja kuulon tutkimukset** sekä näiden määräämät lisätutkimukset. Samoin järjestetään **lasten- ja nuorisopsykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi** sekä psykologin tutkimukset. Mielenterveyden ongelmien arvioiminen edellyttää yhteistyötä lapsen ja nuoren arkiympäristössä työskentelevien ja perheen kanssa.

3.3.3 Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen¹¹⁸

Kouluterveydenhuolto tukee yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisissa toimintaympäristöissä. Erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja tuen järjestämisessä on tärkeää yhteistyö sekä lapsen, nuoren ja hänen perheensä kanssa, että koulun kanssa osana oppilashuoltoa. Terveystarkastuksissa pyritään havaitsemaan lapset ja nuoret, joita on tarpeen seurata tiiviimmin. Tarkempaa seurantaa tarvitsevat yleensä sairaat ja vammaiset lapset, lapset ja nuoret, joita perhe ei pysty tukemaan riittävästi, vieraista kulttuureista tulevat lapset ja lapset, joilla on oppimisvaikeuksia tai häiriökäyttäytymistä. Erityistä huomiota pyritään kiinnittämään mielen-terveysongelmien, kuten masentuneisuuden tai syömishäiriöiden varhaiseen puuttumiseen ja hoitoon ohjaukseen sekä ongelmiin, jotka voivat johtaa koulun keskeyttämiseen. Sekä kiusaaminen että kiusaamisen uhriksi joutuminen ovat vakavasti otettavia asioita.

Pitkäaikaissairauksien hoito hoidetaan terveyskeskuksessa tai muussa hoitolaitoksessa. Pitkäaikaissairauden vuoksi seurantaa tai hoitoa koulupäivän aikana tarvitsevan oppilaan hyvinvointi- ja terveystuunnitelmaan kirjataan yhteistyössä lapsen, huoltajan ja oppilashuollon kanssa tuki ja seuranta, jota oppilas tarvitsee koulupäivän aikana. Kouluterveydenhuollon tehtävänä on vahvistaa lapsen/nuoren taitoja huolehtia omasta sairaudestaan.

¹¹⁷ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

¹¹⁸ Terveydenhuoltolaki 13 § (1326/2010) Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 13 § (338/2011)

Toimiva yhteistyö ja hoidon porrastuksen selkeys perusterveydenhuollon (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) ja erikoissairaanhoidon välillä mahdollistavat lapselle, nuorelle ja perheelle asianmukaisen tuen. Tämän vuoksi Etelä-Savon sairaanhoitopiirin alueella on laadittu alueellisia hoito-ohjelmia yhteisistä hoito- ja tutkimuskäytänteistä. (mm. masennuksen hoito, syömishäiriöt, lihavuus, ADHD).¹¹⁹

3.3.4 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuolto huolehtii Pieksämäellä sijaitsevien oppilaitoksien opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoidosta. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin ovat oikeutettuja opiskelijat, jotka opiskelevat vähintään kaksi kuukautta päätoimisesti ammattikorkeakoulussa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa tai lukiossa.¹²⁰ Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan työssäoppimisen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.¹²¹ Opiskeluterveydenhuollon palvelut eivät koske oppisopimus- eivätkä iltaopiskelijoita.

Opiskelijalla on mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon esimerkiksi puhelimitse. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestetty terveydenhuoltolain 51 §:n mukaisesti.¹²² Terveystarkastaja tekee hoidon tarpeen arvioinnin viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun opiskelija on ottanut yhteyden, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Opiskeluterveydenhuollon perustehtävänä on edistää opiskelijoiden terveyttä, vastata heidän sairautensa hoidon järjestämisestä ja valvoa heidän opiskeluympäristönsä terveydellisiä oloja. Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö on perehtynyt opiskelevien nuorten ja nuorten aikuisten kehitysvaiheisiin, terveysriskeihin ja opiskelukykyyn liittyviin asioihin sekä opiskeltavan ammatin erityispiirteisiin.

Terveystarkastaja tekee kaikille lukiossa ensimmäistä vuotta opiskeleville terveystarkastuksen. Terveystarkastuksessa selvitetään opiskelijan voimavarat ja mahdolliset tuen tarpeet sekä psyykinen ja fyysinen terveydentila. Tarkastuksessa huomioidaan terveystottumukset ja mahdolliset aikaisemmat sairaudet. Terveysneuvonnan painopisteitä ovat mielenterveyden tukeminen, ruokailu- ja liikuntatottumukset, päihteiden käytön ehkäisy ja seksuaaliterveys huomioon aikaisempi terveys- ja hyvinvointisuunnitelma.

¹¹⁹ Etelä-Savon Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. www.esshp.fi

¹²⁰ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

¹²¹ Terveystarkastuslaki 17 § (1293/2013)

¹²² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 17 § (1287/2013)

Tarvittaessa tilataan aiemmat terveystiedot. Terveystarkastuksissa kiinnitetään lisäksi huomiota opiskeluaan liittyviin terveydellisiin vaatimuksiin ja otetaan huomioon työelämää koskevat lait ja säädökset. Opiskelijan terveydentilaa arvioidaan erityisesti opinnoista selviytymisen kannalta.

Lääkärintarkastus järjestetään toisen asteen koulutuksessa opiskeleville ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Mikäli lääkärintarkastus on tehty opiskelijavalinnan yhteydessä kyseisen opiskelualan lainsäädännön tai erityispiirteiden vuoksi, ja siitä on kirjoitettu T-todistus tai vastaava, erillistä lääkärintarkastusta ei tarvitse enää tehdä, ellei terveydenhoitajan terveystarkastuksessa ilmene siihen uutta tarvetta.

Lääkärintarkastus tehdään ensimmäisenä opiskeluvuotena kuitenkin aina erityisopiskelijoille/ opiskelijoille, joilla on opiskeluaan tai tulevaan ammattiin vaikuttava pitkäaikaissairaus tai vamma sekä opiskelijoille, jotka joutuvat opiskeluaikanaan alttiiksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttaville tekijöille terveydenhoitajan arvion mukaan

Opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastus on perusteltua tehdä miespuolisille opiskelijoille sinä vuonna, kun opiskelija on kutsunanalainen. Lääkärintarkastuksen yhteydessä kutsunanalaisille kirjoitetaan lääkärinlausunto terveydentilasta puolustusvoimille. Tarvittaessa opiskelija ohjataan lisätutkimuksiin tai jatkohoitoon.

Opiskeluterveydenhuollossa toimii **nuorten** mielenterveys- ja päihdepalveluiden **sairaanhoitaja**. Nuorten sairaanhoitaja arvioi hoidon tarvetta, tarjoaa hoitosuhdetyöskentelyä, seuranta, tarpeen mukaista kriisityötä ja tarvittaessa ohjaa nuoria muun hoidon piiriin. Nuorten sairaanhoitaja voi toimia opiskeluhuollon työntekijöiden kanssa työparina ja konsulttina sekä tekee verkostoyhteistyötä.

Opiskeluterveydenhuollon asioissa palvelee myös Palveluluukku, puh **015 7447744**. Palveluluukkuun saa yhteyden myös CHAT- palvelun kautta.

3.3.5 Koululääkäri- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäri

Lääkäri vastaa **lääketieteellisenä asiantuntijana** koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja osallistuu opetussuunnitelman valmisteluun, oppilashuoltotyöryhmän toimintaan, terveystiedon opetukseen sekä koulun sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa hän huolehtii terveystarkastuksista ja kouluympäristön terveyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastamisesta.

Lääkäri vastaa koulutyöhön ja opiskeluun liittyvistä lääkärinlausunnoista, lääketieteellisen asiantuntemuksen tuomisesta oppilashuoltoryhmään ja terveystiedon opetukseen sekä pitkäaikaissairaiden ja vammaisten oppilaiden hoito- ja kuntoutussuunnitelmien sovittamisesta yhteen koulutyön kanssa

Lääkäri toimii terveydenhoitajan työparina ja on konsultoitavissa myös silloin, kun ei ole varsinaisesti koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävissä. Kouluterveydenhuollon lääkärin

tehtävät voivat liittyä koulu yhteisöön, yksittäiseen oppilaaseen tai moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa tai laajemmin kunnassa ja palvelujärjestelmässä. Koululääkärin vastaanotoista sovitaan aina terveydenhoitajan kanssa.

Lääkäri tapaa oppilaat laajoissa terveystarkastuksissa 1.-, 5.- ja 8.-luokilla. Koululääkärin työhön kuuluvat tarpeen mukaiset lisä- ja seurantakäynnit, koulunkäyntiin vaikuttavien terveysongelmien selvittely, fyysiseen ja psyykkiseen kasvuun ja kehitykseen liittyvien pulmien jatkoselvittely ja koulunkäyntiin liittyvät lääkärinlausunnot. Koululääkäri osallistuu lapsen/nuoren tarkkaamattomuuden ja keskittymisvaikeuksien arviointiin, voi tehdä diagnoosin ja aloittaa lääkityksen.

Opiskeluterveydenhuollossa lääkärin vastaanotto toimii ajanvarauksella. Opiskeluterveydenhuollon lääkärin työ sisältää terveystarkastusten lisäksi terveydenhoitajan varaamat vastaanotot ja yhteisneuvottelut sekä tavoitettavissa olemisen työpäivinä terveydenhoitajan konsultaatioita varten. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden hoitotahojen kanssa tai ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- ja seksuaaliterveyspalveluihin.

Terveydentilan selvittelyissä sekä mm. mielenterveysongelmissa, keskittymishäiriöissä sekä muissa neuropsykologisissa asioissa/ongelmissa koulun tulee ohjata oppilaat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Alustavat selvitykset ja tutkimukset suoritetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, josta opiskelijat ohjataan tarvittaessa lisätutkimuksiin ja erikoissairaanhoidon selvityksiin. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on käytössään alustavia selvityksiä varten tiedot terveystarkastuksista ja näin ollen voidaan ottaa kantaa myös oppilaan jaksamiseen ja selviytymiseen koulussa ja tehdä yhteistyötä opettajien/koulun kanssa oppilaan mahdollisten erityistarpeiden huomioimiseksi.

3.3.6 IPC ja Cool Kids

IPC eli Interpersoonallinen ohjaus on ihmissuhdetaitojen ohjaukseen perustuva menetelmä mielialaoireista kärsivän nuoren varhaiseksi tukemiseksi. Menetelmä on tarkoitettu 13-18-vuotiaille, joilla on masennukseen sopivia oireita, kuten surullisuutta, alakuloa, ärtyneisyyttä, vetäytymistä, keskittymisvaikeuksia, koulumenestyksen laskua tai ahdistuneisuutta.

Menetelmän taustalla on ajatus siitä, että masennus johtuu ihmissuhteissa ilmenevistä ongelmista. Ongelmakohtien tunnistamisen ja aktiivisen ratkaisemisen myötä masennusoireet lievittyvät eikä raskaita hoitomuotoja aina tarvita. IPC-menetelmän on todettu olevan vaikuttava menetelmä masennusoireista kärsiville nuorille. Menetelmä sopii käytettäväksi nuoren omissa arkiympäristöissä, kuten kouluissa ja oppilaitoksissa. Matalalla kynnyksellä toteutettu ohjaus on usein riittävä apu vähentämään masennusoireita ja ehkäisemään niiden pahenemista.

IPC-ohjaus tarkoittaa noin kuutta käyntiä IPC-menetelmäkoulutuksen käyneen ammattilaisen, esimerkiksi terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin vastaanotolla. Käynnit toteutetaan säännöllisesti noin yhden tai kahden viikon välein. Käynneillä tarkastellaan nuoren elämäntilanteeseen liittyviä muutoksia ja ihmissuhdevaikeuksia sekä niiden yhteyttä mielialaoireisiin.

Jokaisella käynnillä on selkeä rakenne, minkä avulla työskennellään yhdessä nuoren asettaman tavoitteen saavuttamiseksi.¹²³ IPC-menetelmäkoulutukseen ovat Pieksämäeltä opiskeluhoollon puolella osallistuneet kuraattorit, psykologi ja terveydenhoitajat.

Cool Kids on taitoperusteinen, ahdistuneisuuden hallintaan tähtäävä kognitiiviskäyttäytymisterapeuttinen hoito-ohjelma, joka koostuu (vähintään) 10 tapaamiskerrasta. Hoito-ohjelma on suunnattu 13–17-vuotiaille nuorille, joilla ahdistuneisuus on tällä hetkellä elämässä merkittävimmin häiritsevä tekijä. Hoito-ohjelma on kehitetty Australiassa Macquarieren yliopistossa ja todettu tutkimuksissa tehokkaaksi ahdistuksen hoitomenetelmäksi useissa maissa.

Hoito-ohjelma koostuu seuraavista osatekijöistä: psykoedukaatio, ajatusten ja tunteiden tunnistaminen, kognitiivinen uudelleenmuotoilu (realistinen ajattelu) ja vaihteellinen altistus (pelkotikapuut), taitoharjoittelu (esim. jämähäkyys, ongelmanratkaisu, stressin hallinta) ja kotiharjoitukset ja vanhempien kanssa työskentely.

Ohjelmaa voidaan toteuttaa ryhmä- tai yksilömuotoisena. Nuori oppii hoito-ohjelmassa uusia keinoja ja tapoja pärjätä ahdistuksen kanssa. Pieksämäellä opiskeluhoollon kuraattorit ja psykologit ovat joko käyneet tai ovat vielä Cool kids- koulutuksessa.

3.3.7 Suun terveydenhuolto ¹²⁴

Suun terveystarkastuksen voi tehdä oppilaalle suun terveydenhuollon ammattilainen eli hammaslääkäri, suuhygienisti tai hammashoitaja asetuksen ohjeiden mukaan (asetus 380/2009) koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina.

Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus. Oppilaalle tehtävät suun määräaikaistarkastukset sisältävät suuhygienistin ja tarpeen mukaiset hammaslääkärin terveystarkastukset, mukaan lukien erikoisalakohtaiset suun tutkimukset. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, on järjestettävä tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

Oppilaan laajaan terveystarkastukseen voidaan sisällyttää kysymyksiä suun terveystavoista. Terveydenhoitaja tai lääkäri kiinnittää asiakkaan huomiota erityisesti niihin omahoidon osa-alueisiin, joissa on kehitettävää. Hän myös kehottaa tarvittaessa ottamaan yhteyttä suun terveydenhuoltoon esiin tulleiden tarkastusta tai hoitoa tarvitsevien löydösten vuoksi tai jos lapsi tai nuori on tehostetun ehkäisevän hoidon tarpeessa. (Mäki ym. 2011.)

¹²³ Interpersoonallinen ohjaus ja neuvonta IPC Nuorten IPC käsikirja

¹²⁴ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 11 § (338/2011)

Suun terveystarkastus on 6- vuoden iässä sekä ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla ja vähintään kerran opiskeluaikana. Työntekijöiden tulee pyrkiä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Tarkastuksessa seurataan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystuennitelma.

3.3.8 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilaiden sairauden vuoksi tarvitsema tuki ja hoito koulussa voi olla monenlaista. Erityisruokavalioiden ja lääkitysten lisäksi voidaan tarvita muuta tukea, hoitoa tai apuvälineitä. Aisti- tai kehitysvammaisten oppilaiden tuen tarpeet ovat ilmeiset. Diabeetikot ovat hoidon ja tuen tarpeessa, samoin epilepsiaa, vaikeaa allergiaa tai muita pitkäaikaissairauksia sairastavat lapset ja nuoret. Runsaasti yksilöllisiä tuen tarpeita voi myös olla psyykkisesti oireilevilla oppilailla, kuten esimerkiksi depressio-, paniikkihäiriö- tai syömishäiriöoireisilla sekä lapsilla ja nuorilla, joilla on neuropsykiatrinen häiriö kuten ADHD tai Aspergerin oireyhtymä.

Oppilaan terveyden ja sairauden hoitoon liittyviin tuen tarpeisiin suunnitellaan koulussa **yksilölliset tukimuodot**. Kouluyhteisön hyvinvoinnin lisäksi **opiskeluhuollossa** huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa. Oppilaan tarvitseman lääkityksen toteuttaminen sekä hoidon tukeminen koulussa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, oppilaan, kouluterveydenhuollon, muun koulun henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti.

Kouluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu oppilaan koulunkäyntiin vaikuttavista terveyteen liittyvistä asioista. Kouluterveydenhuollon tulee olla aina tietoinen oppilaan yhteyksistä erikoissairaanhoidon, saamastaan hoidosta, lääkityksistä sekä tehdyistä tutkimuksista. Erityisruokavaliotodistus laaditaan koulu- ja opiskeluhoitossa vallitsevien käytänteiden mukaisesti. Terveystarkastaja laatii todistuksen erityisruokavaliosta, määrää tarvittavat laboratoriokokeet ja/tai ohjaa lääkärille tarvittaessa. Todistus lähetetään ruokapalvelun tuottajalle ja siitä ilmoitetaan opettajalle.

Huoltajalla on vastuu informoida ruokavaliomuutoksista ja allergiaepäilyistä terveydenhoitajaa. Nämä tarkastetaan oppilaalta ja huoltajalta terveystarkastuksen yhteydessä vuosittain. Kansallisen allergiaohjelman mukaisesti lievään allergiaan riittää itsehoito ja seuranta, mutta erityisruokavaliota oppilaitoksessa ei tarvita. Oppilaan koulupäivän aikana tarvitsemasta yksilöllisestä ravitsemuksesta, hoidosta, tuesta ja seurannasta sovitaan yhdessä oppilaan, perheen sekä terveydenhuollon ja opetustoimen edustajien kanssa. Hyviä kokemuksia on saatu kaikkien näiden tahojen yhteistapaamisesta tuen tai hoidon suunnittelemiseksi.

Tarvittaessa voidaan konsultoida tai kutsua mukaan lapsen tai nuoren hoidosta tai kuntoutuksesta vastaavia terveydenhuollon ammattilaisia. Pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten kohdalla on tarkoituksenmukaista ajoittain kokoontua arvioimaan tuen ja hoidon sujuvuutta

eri tahojen näkökulmista. Sovituista asioista, kuten mitä tukea tai hoitoa annetaan, kuka sen antaa ja miten tarvittava seuranta järjestetään, tehdään kirjallinen suunnitelma ja tieto suunnitelman laatimisesta kirjataan myös kouluterveydenhuollon potilasasiakirjoihin. Suunnitelmaa tehtäessä huomioidaan oppilaan sairauden hoidosta vastaavan tahon ohjeet sekä kansalliset ja paikalliset kouluterveydenhuollolle ja opetustoimelle annetut menettelytapaohjeet.

3.4 Monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmä

Yksittäisen opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään yksilökohtaisessa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.¹²⁵

3.4.1 Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.¹²⁶

Huoltajan osallisuuden epääminen

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoitoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluva sosi-aali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.¹²⁷

Oikeus opiskeluhoitopalvelujen käyttöön

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoollon palveluja¹²⁸.

¹²⁵ Oppilas- ja opiskeluhoitlaki 14 § 4 mom. (1287/2013)

¹²⁶ Oppilas- ja opiskeluhoitlaki 18 § 1 mom. (1287/2013)

¹²⁷ Oppilas- ja opiskeluhoitlaki 18 § 2 mom. (1287/2013)

¹²⁸ Oppilas- ja opiskeluhoitlaki 18 § 3 mom. (1287/2013)

3.4.2 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely

Suullinen ja kirjallinen suostumus

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa **suostumukseen**¹²⁹.

Opiskelijan **yksilöidyllä kirjallisella** suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä.

Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹³⁰

Oikeus asiantuntijoiden käyttöön

Opiskeluhuoltoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään¹³¹.

3.4.3 Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa

Opiskeluhuoltokertomus

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjaetaan opiskeluhuoltokertomukseen.¹³² Kun 14 §:ssä tarkoitettussa opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta, ja suunnitellaan tukea, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava opiskelijan opiskeluhuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe, tausta ja vireillepanija;

¹²⁹ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 19 § 1 mom. (1287/2013)

¹³⁰ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 19 § 2 mom. (1287/2013)

¹³¹ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 19 § 3 mom. (1287/2013)

¹³² Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 20 § 3 mom. (377/2022)

- 3) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuvat henkilöt ja heidän asemansa;
- 4) suunnitelma toimenpiteistä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja niiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaava tahot;
- 5) opiskelijaa koskeva välttämätön tieto liittyen opiskeluhuollossa toteutettuihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammattinsa tai virka-asemansa.

Jos opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan henkilölle, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Potilasasiakirjat

Opiskeluhoitoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaisesti.¹³³

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjat

Opiskeluhoitoa toteuttavat kuraattorit kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa.¹³⁴ Opiskeluhoollon kuraattorin kirjaamisissa noudatetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia.¹³⁵

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterit

Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterin (opiskeluhoitorekisteri) rekisterinpitäjä on **koulutuksen järjestäjä**. Opiskeluhoitorekisteriin tallennetaan oppilaitoksen monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa antamat tahdonilmaisut.

Potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialueen toimielin. Opiskeluhoollon kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan sosiaalihuollon asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialueen toimielin.¹³⁶

¹³³ Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 12 §

¹³⁴ Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

¹³⁵ Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015

¹³⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § (377/2022)

Opiskeluhoitokisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Opiskeluhoitokisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.¹³⁷

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoitotoimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoitotoimeutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa henkilölle, joka ei osallistu kyseisen opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon opiskeluhoitokisteriin sisältyviä tietoja tai muuten tietoonsa saamia opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Opiskeluhoitoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoitotoimeutuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoitotoimeutuksesta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoitotoimeutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.¹³⁸

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoitotoimeutuksen asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoitotoimeutuksen jatkuvuuden kannalta.¹³⁹

¹³⁷ Viranomaisten toiminnan julkisuuslaki (621/1999) 24 §:n 1 mom. 30

¹³⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § (1287/2013)

¹³⁹ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 23 § (1287/2013)

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa polisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivalan kohteeksi.¹⁴⁰

3.5 Monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito Pieksämäellä

3.5.1 Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhoitoasian käsittely Pieksämäellä

Yksittäisen oppilaan tai opiskelijan asioita käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään kuuluu opiskelijan ja huoltajan lisäksi, kulloisenkin tarpeen mukaan oppilaitoksen työntekijöitä, opiskeluhoillon kuraattori ja/tai psykologi, koulu- tai opiskeluterveydenhoitaja ja/tai koululääkäri. Ryhmään voi kuulua koulun työntekijöistä luokanopettaja/ luokanohjaaja/ ryhmänohjaaja, erityisopettaja, oppilaanohjaaja, tai muu siinä tilanteessa keskeinen opettaja. Opiskeluhoillon monialaisen asiantuntijaryhmän muodostaa jo kaksi eri alan asiantuntijaa, oppilaan/opiskelijan ja huoltajan kanssa.

Kaksi tai useampi saman alan asiantuntijaa eivät täytä monialaisen asiantuntijaryhmän kriteeriä. Näin ollen esimerkiksi kahden opettajan, erityisopettajan, opinto-ohjaajan tai rehtorin käsitellessä oppilaan asiaa keskenään, kyseessä ei ole monialainen opiskeluhoollollinen asiantuntijaryhmä, koska kaikki jäsenet ovat opetushenkilöstöön kuuluvia. Myöskään kaksi koulu- tai opiskeluterveydenhuollon edustajaa ei täytä monialaisen asiantuntijaryhmän kriteeriä. Monialaiseen tapauskohtaisesti koottavaan asiantuntijaryhmään tulee kuulua myös muita opiskeluhoillon palveluja tuottavaa henkilöstöä.

Tehostetun tai erityisen tuen järjestäminen, työrauhan ylläpitäminen ja kurinpidolliset asiat eivät ole yksilökohtaista opiskeluhoiltoa, vaan niihin sovelletaan koulutusta koskevia lakeja. Opettaja toimii työssään opetustehtävissä, sekä osallistuu opiskeluhoiltoon. Toimiessaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä yhteistyössä opiskeluhoiltohenkilöstön, eli kouluterveydenhuollon, psykologin tai kuraattorin kanssa, kyseessä on opiskeluhoito.

Rehtori ei kuulu automaattisesti virkansa ja asemansa perusteella yksilökohtaista opiskeluhoiltoa toteuttavaan tapauskohtaisesti koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmään. Rehtorin tehtäviin saattaa hänen asemansa vuoksi kuulua myös velvollisuus tehdä samaa opiskelijaa koskevia hallinnollisia päätöksiä esimerkiksi erityisestä tuesta tai kurinpidollisesta toimenpiteestä.

¹⁴⁰ Oppilas- ja opiskeluhoiltolaki 14 § 4. mom. (274/2015)

Rehtorin päätökseen eivät saisi tällöin vaikuttaa opiskelijan tai huoltajan kokemana kielteisesti sellaiset seikat, joita rehtori on saanut tietoonsa monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä tai ryhmän kuulemana asiantuntijana.¹⁴¹ Tärkeää on varmistaa, että rehtori saa oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹⁴².

Asiantuntijaryhmän kokooa se, jolla huoli herää. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö sopii aikataulusta, hankkii oppilaan ja/tai huoltajan suostumuksen/ kirjallisen luvan ja vastaa, että asian käsittely kirjataan oppilaan yksilölliseen opiskeluhuoltokertomukseen ja että se säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskeluhuoltorekisterissä.¹⁴³

Usein ryhmän kokooa opiskeluhuollon kuraattori, mutta esimerkiksi terveydenhoitaja tai lääkäri voi koota ryhmän asian koskiessa terveydenhuoltoa. Myös oppilaitoksen opinto-ohjaaja tai erityisopettaja voi tarvittaessa koota ryhmän. Asiantuntijaryhmän työskentelyssä kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että käsittelyaikana läsnä ovat vain ne henkilöt, joiden opetus ja opiskeluhuollon tehtävien toteuttamiseen käsiteltävä asia välittömästi kuuluu. Pienten lasten, esimerkiksi esiopetusikäisten ja alkuopetuksessa olevien osalta suostumuksen antaa huoltaja.

3.5.2 Opiskeluhuoltokertomus ja opiskeluhuollon rekisterit Pieksämäellä

Opiskeluhuoltokertomus

Jokaisesta yksittäisen oppilaan/opiskelijan tai oppilas-/opiskelijaryhmän ympärille kootusta asiantuntijaryhmästä (jo kaksikin eri alan asiantuntijaa riittää) kirjataan aina opiskeluhuoltokertomus, josta tulee selvittää oppilas- ja opiskelijahuoltolain määrittelemät asiat (kohdassa 3.5.3). Pieksämäen perusopetuksessa opiskeluhuoltokertomukset kirjataan pääsääntöisesti oppilaskohtaisesti sähköiseen opiskelun seurantajärjestelmään Wilmaan (oppilas-tuki-muistiot).

¹⁴¹ Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. 2015.

¹⁴² Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁴³ Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 14 § 4 mom. (1287/2013)

Lukiossa on käytössä paperinen opiskeluhoitokertomuslomake, jossa on huomioitu oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiset kirjattavat asiat (Liite 2). Opiskeluhoitokertomuksen kirjaaja toimittaa kertomuksen aina paperisena mahdollisimman pian koulu-/oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitokertomuksen vastuuhenkilölle. Opiskeluhoitokertomuksia ei saa tallentaa omalle tietokoneelle tai muualle, vaan ne säilytetään ainoastaan opiskeluhoitokertomusrekisterissä.

Opiskeluhoitokertomusrekisteri

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoitokertomusrekisteriä.

Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoitokertomuksessa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Tällä hetkellä ei ole olemassa vielä virallista, valtakunnallista, sähköistä opiskeluhoitokertomusrekisteriä.

Pieksämäellä opiskeluhoitokertomusrekisterit ovat koulu-/oppilaitoskohtaisia ja niitä säilytetään lukitussa tilassa kouluilla/oppilaitoksissa. Rekisterit koostuvat paperille tulostetuista opiskeluhoitokertomuksista ja muista asiakirjoista. Rekisterin pitämisessä noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä henkilötietolakia (523/1999).

Opiskeluhoitokertomusrekisterin pitäjinä kouluilla/oppilaitoksissa toimivat koulutuksen järjestäjän nimeämät vastuuhenkilöt, jotka määrittelevät tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Terveystietojärjestelmän käyttäjillä on käytössä potilastietojärjestelmä Pegasos Omni, opiskeluhoitokertomusrekisterillä SosEfficia-asiakastietojärjestelmä.

3.6 Yhteistyö oppimisen tuen, jopon, aipen ja valmistavan opetuksen yhteydessä

Oppilaalla on oikeus riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen heti tuen tarpeen ilmeessä.¹⁴⁴ Uusi 1.8.2014 voimaan tullut oppilashuollon lainsäädäntö toi muutoksia myös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisestä koskeviin säännöksiin. Uusi lainsäädäntö erottaa toisistaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyn yksilökohtaisen oppilashuollon ja perusopetuslaissa säädetyn oppimisen ja koulunkäynnin tuen.¹⁴⁵ Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen opiskeluhoito ja perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Molemmissa lähtökohtana on yhteistyö ja vuorovaikutus oppilaan ja huoltajan kanssa.

¹⁴⁴ Perusopetuslaki 30 § (642/2010)

¹⁴⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § (1287/2013), Perusopetuslaki 16 a § ja 17 § (1288/2013)

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen, kun taas oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta.¹⁴⁶

1. Tehostettu tuki ja erityinen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö ei kuulu yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Tästä syystä pedagogisen tuen edellyttämää moniammatillista yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa ei toteuteta oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisessa asiantuntijaryhmässä. Perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa:

- tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa¹⁴⁷ ja
- ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta. Näiden perusteella tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen.¹⁴⁸
- moniammatillisuuden kriteeri toteutuu silloin, kun asian käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaan kouluterveydenhuoltoa ja/tai psykologi- ja kuuraattoripalveluja edustavia jäseniä.¹⁴⁹

Perusopetuslain mukaiset prosessit:

a) Erityiset opetusjärjestelyt

- Laissa perusteet, joilla voidaan tehdä, tehdään valituskelpoinen hallintopäätös
- Edellyttää yhteistyötä, mutta ei suostumusta

b) Kolmiportainen tuki

- Joustavat tukimuodot, erityisestä tuesta valituskelpoinen hallintopäätös
- Oppiaineen yksilöllistäminen edellyttää aina erityisen tuen päätöstä
- Tehostettu tuki ja erityinen tuki: moniammatillinen yhteistyö oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa
- Edellyttää yhteistyötä, mutta ei suostumista

¹⁴⁶ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki. http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

¹⁴⁷ Perusopetuslaki 16 a § (1288/2013)

¹⁴⁸ Perusopetuslaki 17 § (1288/2013)

¹⁴⁹ <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki-ja-oppilashuolto>

Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen oppilashuolto:

- Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen, jos välttämätöntä opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta
- Lievennetään ja ehkäistään oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia
- Selvitetään ja arvioidaan tuen tarvetta ja sovitaan tukitoimista ja niiden toteuttamisesta, oppilaalla oikeus saada ”riittävä tuki”
- Ei tehdä valituskelpoisia hallintopäätöksiä, edellyttää yhteistyötä ja suostumuksia
- Monialainen asiantuntijaryhmä¹⁵⁰

Tuen kirjaaminen asiakirjoihin

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät asiat kirjataan perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden edellyttämällä tavalla eri asiakirjoihin. Opetuksen järjestäjän on annettava opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot oppilaan kanssa työskenteleville, jotta oppilaan perusopetuslain 30 §:n mukainen oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen toteutuisi.¹⁵¹

Pedagogisiin asiakirjoihin voidaan kirjata, että oppilas on ohjattu kääntymään jonkun oppilashuollon asiantuntijan puoleen palveluiden saamiseksi. Asiakirjoihin ei voi kirjata ohjauksen syitä eikä palveluihin liittyviä toimenpiteitä.¹⁵²

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaiseen, tapauskohtaisesti koottavan asiantuntijaryhmän työssä kertyvät tiedot kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot¹⁵³. Oppilashuoltokertomukseen voidaan kirjata tieto, että oppilas saa oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tai tieto, että tuen antamista selvitetään.¹⁵⁴

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁵¹ Perusopetuslaki 40 § § (1288/2013)

¹⁵² Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁵³ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

¹⁵⁴ Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki

¹⁵⁵ Laki perusopetuslain muuttamisesta 40 § 1288/2013

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.¹⁵⁶

Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.¹⁵⁷

2. Joustava perusopetus

Joustavassa perusopetuksessa:

- opetus sovitetaan oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tilanteisiin
- perustuu toiminnalliseen ja työpainotteiseen opiskeluun
- mahdollisuus suorittaa peruskoulun oppimäärää osin työpaikkaopiskeluna ja tutustua erilaisiin ammatteihin ja työtehtäviin
- keskeisenä ideana moniammatillinen yhteistyö, verkostoituminen
- varhainen puuttuminen ongelmiin
- tavoitteena kehittää joustavia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä ja toimintatapoja vastamaan tämän päivän haasteisiin
- jokaisella oppilaalla koulun päätyttyä jatkosuunnitelma

Joustava perusopetus on tarkoitettu 8. - 9.-luokkalaiselle, jolla on esim. heikot taidot ja koulumenestys, arkuutta tai jännitteisyyttä sosiaalisissa tilanteissa, puutteelliset taidot ryhmässä toimimiseen, heikko koulumotivaatio, runsaasti poissaoloja, oppilas on vaarassa jäädä ilman peruskoulun päättötodistusta ja ilman jatko-opiskelupaikkaa.

Huoltajat ovat keskeisessä asemassa Joustavan perusopetuksen ja kodin välisessä yhteistyössä. Jopo-opiskelusta koulun puolella vastaa JOPO-tiimi, johon kuuluvat rehtori, opettaja (opetusvastuu, arviointi, yhteydet) ja nuorisotyöntekijä (työpaikkaverkoston ylläpito, yhteistyö kodin kanssa, osa nuoren tukiverkkoa, mukana luokkaopetuksessa). Muita yhteistyötahoja ovat koulun muut opettajat, työpaikkaohjaaja, nuorisotoimi, sosiaalitoimi sekä ammatilliset oppilaitokset. Jopo-opiskelijat ovat oikeutettuja opiskeluhuoltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettussa opetuksessa olevan oppilaan olevan oppilaan oikeudesta opiskeluhuoltoon¹⁵⁸.

¹⁵⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § (1287/2013)

¹⁵⁷ Perusopetuslaki 41 a § (1288/2013)

¹⁵⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1287/2013)

1. Aikuisten perusopetus¹⁵⁹

Perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan opiskeleviin (tutkintotavoitteiset opiskelijat) sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.¹⁶⁰ Opiskelu- huollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään (Määräys 104/011/2014).

Aikuisten perusopetukseen osallistuvalla opiskelijalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhoito. Opiskeluhoitoon kokonaisuus muodostuu opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhoitosta sekä opiskeluhoitoon palveluista, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena. Opiskeluhoitossa noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Aikuisten perusopetusta järjestetään Pieksämäellä tällä hetkellä Hiekanpään yläkoulussa.

2. Perusopetukseen valmistava opetus¹⁶¹

Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu kaikille niille esi- ja perusopetusikäisille maahanmuuttotilaisille lapsille ja nuorille, joilla ei ole vielä tarvittavia kielellisiä valmiuksia esi- tai perusopetuksessa opiskeluun. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttotilaiset lapset ja nuoret. Opetukseen osallistuminen ei edellytä oleskelulupaa. Oppilashuollon palvelut on tarkoitettu myös valmistavan opetuksen oppilaille.

Aikuisten perusopetusta järjestetään Pieksämäellä tällä hetkellä Hiekanpään yläkoulussa ja alakouluilla.

3.7 Yhteistyö oppivelvollisuusiän laajentamisen yhteydessä

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta.

¹⁵⁹ Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017

¹⁶⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/29139)

¹⁶¹ Opetushallitus. Perusopetukseen valmistava opetus.

Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritetun tai ulkomaisen koulutuksen.¹⁶²

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisen jälkeen

Oppivelvollisen on perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen oppimäärän suoritettuaan suoritettava lukiolaissa (714/2018) tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai ammatitutkintoa. Oppivelvollinen voi suorittaa myös ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettua ylioppilastutkintoa.¹⁶³

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) alkoi 1.8.2022. Tuva-koulutus on tarkoitettu opiskelijoille, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa ja jotka syystä tai toisesta tarvitsevat valmentavaa koulutusta. Tuva-koulutus on suunnattu sekä oppivelvollisille että aikuisille, jotka tarvitsevat valmiuksia ja/tai ohjauksellista tukea siirtyäkseen lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen.¹⁶⁴

Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden määräaikaisen menettämisen aikana

Jos oppivelvollinen on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa määräaikaisesti erotettu oppilaitoksesta tai hänen opiskeluoikeutensa on pidätetty, koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa laatia suunnitelma oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana. Oppivelvollisen tulee suunnitelman mukaisesti edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa tai työpaikalla.¹⁶⁵

Oppivelvollisella on oikeus saada sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa opintojen etenemisen suunnitelman mukaisesti. Oppivelvollisella on oikeus oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa tarkoitettuihin palveluihin.¹⁶⁶

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

Lain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy.

¹⁶² Oppivelvollisuuslaki 2 § (1214/2020)

¹⁶³ Oppivelvollisuuslaki 4 § (1214/2020)

¹⁶⁴ Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 2 § (1215/2020)

¹⁶⁵ Oppivelvollisuuslaki 8 § (1214/2020)

¹⁶⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa.

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.¹⁶⁷

Tietojensaanti

Lain 11 ja 12 §:ssä tarkoitetulla oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla koulutuksen järjestäjällä ja 14 §:ssä tarkoitetulla kunnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppivelvollisen hakeutumisesta, opiskelupaikan saamisesta ja opiskelupaikan vastaanottamisesta sekä opintojen aloittamisesta ja keskeyttämisestä sekä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta.

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tässä laissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen liittyvien tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskelijan oppivelvollisuudesta ja aiemmista opinnoista sekä niiden keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai ohjaus- ja valvontavastuussa olevalta kunnalta.

Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Oppivelvollisuuslaki 12 § (1214/2020)

¹⁶⁸ Oppivelvollisuuslaki 24 § (1214/2020)

3.8 Tuki kurinpitotoimien yhteydessä

Koulutuksen ja opetuksen järjestäjän tulee jatkossa kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Opetuksen epäämistilanteissa oppilaalle ja opiskelijalle on järjestettävä oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi on järjestettävä muu tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.¹⁶⁹

Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määrääjäksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen.¹⁷⁰

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta tai oppilaitoksesta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä tai oppivelvollisuuslain (1214/2020) 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta.¹⁷¹

3.9 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyötahojen kanssa

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa.¹⁷² Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.¹⁷³ Opiskeluhoitoryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.¹⁷⁴

¹⁶⁹ Perusopetuslaki 36a § 1-2 mom. (163/2022), Lukiolaki 41-42§ (165/2022), Laki ammatillisesta koulutuksesta 85§ 4 mom. ja 93 § 5 mom. (164/2022)

¹⁷⁰ Perusopetuslaki 36a § 2 mom. (163/2022)

¹⁷¹ Lastensuojelulaki 24 §:n 2 mom. (417/2007)

¹⁷² Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹⁷³ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 19 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁷⁴ Oppilas- ja opiskeluhoitolaki 19 § 2 ja 3 mom. (1287/2013)

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta op-
pilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viran-
omaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä tervey-
denhuollon ammattihenkilöltä.¹⁷⁵

3.9.1 Yhteistyö lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kanssa.

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluissa Etelä-Savon hyvinvointialueella työskentelee kouluille jalkautuvia sairaanhoitajia. Sairaanhoitaja toteuttaa arviointi- ja hoito-
jaksoja ja tekee moniammatillista yhteistyötä. Tiimissä työskentelee lääkäri ja sairaanhoita-
jia, psykologeja, psykoterapeutti sekä tiiviissä yhteistyössä toiminta- ja puheterapeutti. Las-
ten ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluihin hakeudutaan **Palveluluukun** puh.
015 744 7744 tai **Eloisan chat-palvelun** kautta, joissa suoritetaan hoidon tarpeen arvio.
Palveluluukussa yhdistyy neuvoloiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja
nuorten mielenterveyspalveluiden asiointikanavat.

3.9.2 Yhteistyö lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun kanssa

Lapsiperheiden sosiaalipalveluissa perheille on tarjolla matalan kynnyksen peruspalve-
luja, joilla pyritään tukemaan lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta varhaisessa
vaiheessa. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelu, kasvatus- ja per-
heneuvonta, perhetyö. Lapsiperhe tai henkilö itse voi hakea näitä palveluja suoraan sosiaa-
lihuollon asiakasohjauksen, **Perheneuvon** kautta. Perheneuvon puhelinnumero on **015 411
4131**.

Mikäli Perheneuvossa yhdessä perheen kanssa arvioidaan, että perhe voisi hyötyä sosiaa-
lipalveluista laajemminkin, niin asia siirtyy eteenpäin palvelutarpeen arviointiin. Palvelutar-
peen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös lastensuojelun tukitoimien tarve.

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 41 § 4 mom. (2010/642)

Arvioinnista vastaavat sosiaalityöntekijät. Työskentely lapsen ja perheen kanssa on tavoitteellista ja suunnitelmallista ja tavoitteena on ennakoivasti ehkäistä lastensuojelun tarvetta.

Lapsen ja perheen tuen tarve käsitellään ensisijaisesti lapsiperheiden palveluissa. Lastensuojelun tukitoimilla täydennetään peruspalveluissa annettavia palveluja silloin, jos peruspalveluilla ei pystytä riittävästi edistämään lapsen edun mukaista suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia.

Perheneuvon saa yhteyden myös sähköisesti. Etelä-Savon hyvinvointialueen nettisivuilta löytyy suora asiointilomake. Valitse ylhäältä **Sähköinen asiointi**

Etelä-Savon hyvinvointialue **ELOISA**

Hae sivustolta
Esim. palvelu, yhteystieto tai muu hakusana...

Palvelut Asiakkaan opas Meille töihin Tietoa meistä

Etusivu > Sähköinen asiointi

Sähköinen asiointi

Voit asioida Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISalla myös sähköisesti niin terveyskuin sosiaalipalveluissa. Tältä sivulta löydät digitaaliset mahdollisuudet asiointiin, yhteydenottoon sekä hoitoon liittyvät sähköiset palvelut.

Palvelemme asiakkaita yhä enemmän myös sähköisesti. Asiointimahdollisuuksien parantaminen on meille tärkeää - kehitämme sähköisiä palvelujamme jatkuvasti.

TÄMÄN SIVUN SISÄLTÖ

- Kaikkille asiakkaille

Tervetuloa chat-palveluumme. Valitse sopivin palvelu.

- Terveystieteiden tutkimuskeskus ✓
- Digitaalinen lääketiede ✓
- Neuvola ✓
- Ikäntymisen asiakasohjaus ✓
- Farmaseutti ✗
- Seksuaalineuvonta (ke klo 13-15) ✗

Tietoa chat-palvelustamme

Kelaa sivua alaspäin, kunnes tulee kohta, jossa valitset asuinkunnan, valitse kunta. Saat esiin *sosiaalihuollon hakemukset ja ilmoitukset* sekä *yhteydenottolomakkeet*.

Kuntakohtainen sähköinen asiointi

Täältä löydät sähköisen asiointin kuntakohtaiset vaihtoehdot. Mikäli sähköistä asiointivaihtoehtoa ei ole tarjolla, pyydämme sinua olemaan yhteydessä omaan terveysasemaasi.

Valitse kunta

Pieksämäki

Pieksämäki

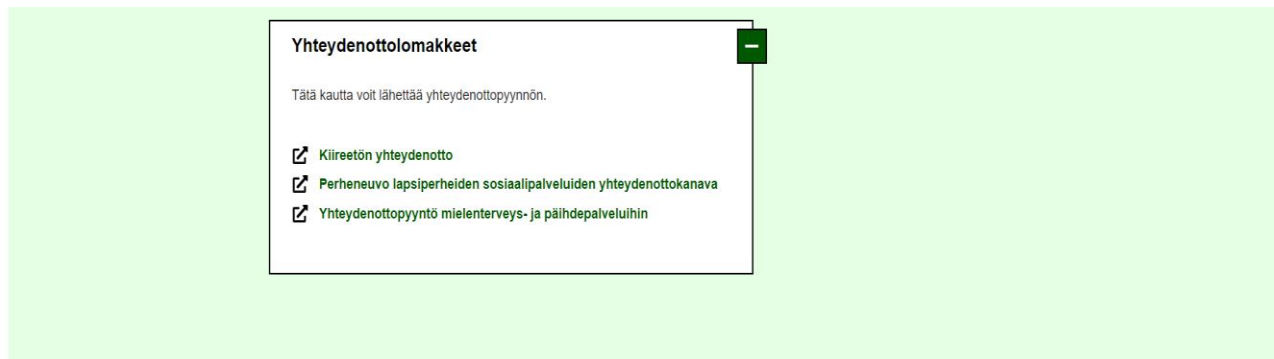
- Terveystieteiden tutkimuskeskus +
- Sosiaalihuollon hakemukset ja ilmoitukset +
- Yhteydenottolomakkeet +

Ja kohdasta *yhteydenottolomakkeet*, löytyy

Perheneuvo, lapsiperheiden yhteydenottokanava.

<https://metaform-portal.etelasavonha.fi/perheneuvo> (suora linkki lomakkeeseen)

Tämän lomakkeen kautta perhe voi jättää soittopyynnön perheneuvoon.

SOSIAALIHUOLLON ASIAN VIREILLETULO JA VIREILLETULON TAVAT

Sosiaalihuollon asia tulee vireille hakemuksesta tai muulla tavoin. Muulla tavoin sosiaalihuollon asia voi tulla vireille ilmoituksena sosiaalihuollon tarpeesta, yhteydenottona sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, ennakollisena lastensuojeluilmoituksena, lastensuojeluilmoituksena.

Yhteydenotto sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen on henkilön suostumuksella tehty ilmoitushenkilön ilmeisestä sosiaalihuollon tarpeesta.

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus on ilmoitusvelvollisen henkilön tekemä ilmoitus siitä, että on perusteltu syy epäillä syntyvän lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen ja että ilmoituksen kohteena olevilla henkilöillä on mahdollisesti sosiaalihuollon tuen tarve.

Lastensuojeluilmoitus on ilmoitus lapsesta, jonka tilanne edellyttää palvelutarpeen arviointia ja lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoituksen tekijän ei tarvitse arvioida lastensuojelun tarvetta, vaan ilmoituksen tekemiseen riittää huoli lapsen tilanteesta.

HUOM! Jos ilmoitusvelvollinen on tehnyt viipymättä yhteydenoton sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen tai ilmoituksen sosiaalihuollon tarpeesta, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta.

KONSULTAATIOT

Lastensuojelun virka-aikainen päivystys vastaa sosiaalihuollon lapsiperheiden palveluiden ja lastensuojelun konsultaatioista.

SOSIAALIHUOLTOLAKI¹⁷⁶

33§ Sosiaalihuollon saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalihuollon suunnittelusta ja toteuttamisesta on pidettävä huolta sen mukaan kuin tässä laissa tai muutoin säädetään. Sosiaalipalvelujen tulee olla sisällöltään ja laadultaan sellaisia kuin lainsäädäntö edellyttää.

Yleiset hyvinvointialueen sosiaalipalvelut on toteutettava siten, että ne soveltuvat kaikille asiakkaille. Tarvittaessa avun ja tuen tarpeessa oleva henkilö on ohjattava erityispalvelujen piiriin. Palvelut on lähtökohtaisesti toteutettava siten, että niihin on mahdollista hakeutua oma-aloitteisesti riittävän aikaisessa vaiheessa. (8.7.2022/589)

Sosiaalipalveluja on pyrittävä järjestämään eri hallinnonalojen peruspalvelujen yhteydessä, jos järjestely edistää palvelujen yhteensovittamista ja laadultaan hyvien palvelujen järjestämistä.

Tiedot siitä, minkälaisia sosiaalipalveluja on mahdollista saada, miten niitä voi hakea ja mitkä ovat palvelujen saamisen perusteet, on julkaistava helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla.

34§ Sosiaalihuollon asiakkuuden alkaminen ja päättyminen

Sosiaalihuoltoasia tulee vireille hakemuksesta tai kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon työntekijä on muutoin tehtävissään saanut tietää mahdollisesti sosiaalipalvelujen tarpeessa olevasta henkilöstä. (8.7.2022/589)

Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa hakemuksesta tai kun muulla tavoin vireille tullutta asiaa ryhdytään käsittelemään tai henkilölle annetaan sosiaalipalveluja. Asiakkuus päättyy, kun sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan merkitään tiedoksi, että sosiaalihuollon järjestämiselle ei ole perustetta.

ShI 35§ Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikuraattori taikka sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoiton, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. (8.7.2022/589)

¹⁷⁶ Sosiaalihuoltolaki1301/2014

Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä ilmoituksen häntä koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Lastensuojeluilmoituksen ja ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain 25 ja 25 c §:ssä. Jos ilmoitusvelvollinen henkilö on ottanut viipymättä yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen siten kuin 1–3 momentissa säädetään ja ilmoittanut yhteydenoton syyt, ei samojen tietojen perusteella tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta.

lääkkään henkilön palvelutarpeesta ilmoittamisessa on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulain 25 §:ssä säädetään.

LASTENSUOJELUN PÄIVYSTYS

Yhteydenotot puh. 0447942394 1.9.2024 alkaen lapsen tai perheen akuuteissa, kiireellisissä ja välitöntä puuttumista vaativissa tilanteissa kaikkina vuorokauden aikoina.

LASTENSUOJELULAKI ¹⁷⁷

Lsl 25 § Ilmoitusvelvollisuus

Jonkin seuraavista tahoista palveluksessa tai luottamustoimessa oleva, vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan hyvinvointialueelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä: (8.7.2022/610)

- 1) sosiaali- ja terveydenhuolto tai lasten päivähoito;
- 2) opetustoimi;
- 3) nuorisotoimi;
- 4) poliisitoimi;
- 5) Rikosseuraamuslaitos;
- 6) palo- ja pelastustoimi;
- 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoiton tai terveydenhuollon palvelujen tuottaja;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjä;
- 9) seurakunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta;

¹⁷⁷ Lastensuojelulaki 417/2007

10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 3 §:ssä tarkoitettu vastaanottokeskus tai järjestelykeskus;

11) hätäkeskustoimintaa harjoittava yksikkö;

12) koululaisten aamu- tai iltapäivätoimintaa harjoittava yksikkö;

13) Tulli;

14) rajavartiolaitos;

15) ulosottoviranomainen;

16) Kansaneläkelaitos.

(9.12.2016/1111)

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai

2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. (30.12.2014/1302)

Sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rikkiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään. (20.5.2011/542)

25 a § (30.12.2014/1302)

3.9.3 Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa

Esi- tai perusopetuksessa olevalle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.¹⁷⁸

¹⁷⁸ Laki perusopetuslain muuttamisesta 4 § (1267/2013)

Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden, lasten- ja nuorisopsykiatriseen tutkimukseen ja hoitoon pääsy ja joustava siirtyminen takaisin kouluun on ensiarvoisen tärkeää. Osa oppilaista on erilaisten tilapäisten opetusjärjestelyjen varassa ja hoidosta takaisin omaan kouluun siirtyvän oppilaan opetuksen järjestäminen tuottaa monesti vaikeuksia. Sairaaloiden potilaspaiikkoja on vähennetty, ja hoito on viime vuosina painottunut avohuoltoon. Erikoissairaanhoidossa olevien oppivelvollisten asemaa halutaan selkeyttää tilanteessa, joissa oppilaan oman koulun tukitoimenpiteet eivät ole riittäviä.

Oppilaan omalla koululla ja sairaalakoululla on velvollisuus yhteistyöhön siirryttäessä sairaalaopetukseen ja sieltä pois. Oppilaan opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki opetuksen järjestämiseksi.¹⁷⁹

Sairaalakoulussa olevien oppilaiden yksilökohtainen oppilashuolto

Sairaalakoulussa olevat oppilaat pysyvät aina oman koulun oppilaina. Sairaalakoulujakso on määräaikainen. Sairaalakoulun opiskeluhuoltohenkilöstö toimii tarvittaessa yhteistyössä oppilaan oman koulun opiskeluhuoltohenkilöstön tai oppilaan asioissa kootun monialaisen asiantuntijaryhmän edustajien kanssa. Sairaalakoulujakson aikana oppilaan asioista vastaava asiantuntijaverkosto kokoontuu sairaalakoulun kokoon kutsumana verkostotapaamisissa, joihin myös oppilaan oman koulun edustaja/edustajat osallistuvat.

3.9.4 Yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa

MITÄ ON ETSIVÄ NUORISOTYÖ?

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva alle 29-vuotias nuori, joka tarvitsee apua ja tukea viipymättä päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin, joka edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämännhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Etsivä nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen. Etsivä nuorisotyöntekijä työskentelee nuoren rinnalla ja kunnioittaa nuoren omaa näkemystä tuen tarpeistaan. Etsivä kulkee nuoren rinnalla verkostoissa, tukien nuorta tekemään itsensä näköisiä päätöksiä, jotka tukevat hänen aktiivista toimijuutta sekä kiinnittymistä yhteiskuntaan.

¹⁷⁹ Laki perusopetuslain muuttamisesta 4 § (1267/2013)

MILLOIN YHTEYS ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN?

Tietojen luovuttamista etsivään nuorisotyöhön ohjaa Nuorisolaki ¹⁸⁰

Ilmoitusvelvollisuus etsivään nuorisotyöhön:

- 1) **koulutuksen järjestäjän** on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;
- 2) **puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen** on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Sen lisäksi seuraavat tahot voivat luovuttaa yhteystiedot nuoren luvalla:

- 1) opetuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
- 2) koulutuksen järjestäjä voi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa tai tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa;
- 3) myös muu kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettu viranomainen sekä Kansaneläkelaitos voivat luovuttaa tiedot nuoresta, jos viranomainen tai Kansaneläkelaitos arvioi tehtävässään saamiensa tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästökseen palvelujen ja muun tuen piiriin.

Lisäksi nuori itse tai kuka vaan nuoren kanssa toimiva taho tai nuoren läheinen voi olla yhteydessä etsivään nuorisotyöhön nuoren luvalla. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni nuori pääsee tarvitsemiensa palveluiden ja tuen piiriin, jotta nuoren osallisuutta voidaan lisätä ja syrjäytymistä ehkäistä.

MITEN OLLA YHTEYDESSÄ ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN?

Etsivällä nuorisotyöllä on käytössä **valtakunnallinen yhteysetsivaan.fi** verkkopalvelu, joka lähettää nuoren yksilöintitiedot nuoren kotikuntaan. Palvelu on vahvan sähköisen tunnistautumisen takana. Kun nuoren tiedot lähetään palvelun kautta, menevät ne tietoturvallisesti nuoren kotikunnan etsivälle nuorisotyölle. Verkkopalvelun lisäksi ilmoituksen etsivälle voi tehdä myös vanhoja kanavia, puhelinsoittoa ja salattua sähköpostia käyttäen.

Lisätietoja yhteydenottokanavasta: <https://yhteysetsivaan.fi/tietoa-palvelusta-ja-yhteystiedot>

Tietoa etsivästä nuorisotyöstä <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/mita-on-etsiva-nuorisoty/>

¹⁸⁰ Nuorisolaki 10-12 § (1285/2016)

3.9.5 Yhteistyö poliisin kanssa ja ankkuritoiminta

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen velvoitettujen (myös lastensuojeluviranomaisten) on tehtävä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

1. rikoslaissa (20 luku) seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko tai
2. henkeen tai terveyteen kohdistunut rikos, jos sen enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Poliisille tehtävän ilmoituksen lisäksi heillä on velvollisuus tehdä myös lastensuojeluilmoitus (molemmat ilmoitukset on tehtävä).¹⁸¹

Seksuaali- ja pahoinpitelyrikosepäilyjen ilmoitusvelvollisuus on ensisijaisesti, sillä henkilöllä, jonka tietoon seksuaalirikosepäily on tullut. On tärkeää, että poliisi saa tiedot henkilöltä, jolla on eniten ensikäden tietoa tapahtumista, joita ilmoitus koskee. Ilmoituksen tekemistä ei saa delegoida pelkästään hallinnollisen aseman tai työtehtävien perusteella. Mitä enemmän epäilyä koskevia tietoja joudutaan siirtämään ja käsittelemään ennen ilmoituksen tekemistä, sitä suurempi on riski ilmoituksen tekemisen viivästykselle ja tietojen vääristymiselle tai katoamiselle.¹⁸²

Kaikissa tilanteissa lapsen kertomus tai muut epäilyn heräämiseen johtaneet havainnot, on kirjattava välittömästi ja mahdollisimman tarkasti. Myös työntekijän omat kysymykset ja kommentit pitää dokumentoida. Toiminta riippuu siitä, milloin epäilyn rikoksen arvellaan tapahtuneen. Mikäli epäillään lapsen joutuneen esimerkiksi ahdistelun tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi aivan äskettäin, ensivaiheen toiminnalla on kiire.

Opiskeluhuollon henkilökunnalla on käytettävissä virka-aikaan lastensuojelun päivystysnumero, josta voi konsultoida lastensuojelua tai pyytää työpariksi. Asiasta on tehtävä välittömästi ilmoitus poliisille, jotta poliisi pääsee käynnistämään tutkinnan.¹⁸³

Ohje viranomaisille lapsen kohdistuneen rikosepäilyn ilmoittamisesta poliisille

Lapsiin kohdistuneiden rikosepäilyjen ilmoituslomake ja toimintaohjeet Mikkelin, Savonlinnan, Varkauden tai Pieksämäen poliisiaseman toiminta-alueella:¹⁸⁴

Täytä seuraava ilmoituslomake (kaikissa kaltoinkohtelu- ja seksuaalirikosepäilyissä eli väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyissä):

¹⁸¹ Lastensuojelulaki 25 § 3 mom. (417/2007)

¹⁸² Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

¹⁸³ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja

¹⁸⁴ Poliisi Itä-Suomi

https://thl.fi/documents/647345/2637086/Ilmoituslomake_lapseen+kohdistuneesta+rikosep%C3%A4ilyst%C3%A4+versio+2016.pdf/14047add-676e-4909-9f62-e64e68bae944

Mikäli kaipaat apua lomakkeen täyttämiseen ks.

[Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan \(poliisi.fi\)](#)

Lähetä täytetty ilmoituslomake **salattuna** sähköpostina osoitteeseen:

lapsitutkinta.etela-savo.ita-suomi@poliisi.fi

Mikäli et voi lähettää salattua sähköpostia, voit lähettää lapsirikostutkinnan sähköpostiin pyynnön siitä, että lähetämme polista sinulle salatun sähköpostivietin, johon vastaamalla pystyt lähettämään ilmoituksen salattuna. Mikäli et ole varma, kuinka tilanteessa pitäisi toimia tai tulisiko tehdä ilmoitus poliisille, kysy neuvoa lapsirikostutkinnan konsultaationumerosta. Jos asia on kiireellinen, ota yhteyttä hätäkeskukseen.

Ankkuritoiminta

Ankkuritoiminnalla tarkoitetaan moniammatillista yhteistyötä, joka kohdistuu nuorten hyvinvoinnin edistämiseen, rikosten ennaltaehkäisemiseen ja jo alkaneen rikoskierteen katkaisemiseen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa ankkuritiimissä. Siihen kuuluvat asiantuntijat poliisista sekä sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta.

Tiimi tapaa nuoren ja hänen perheensä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea hänen elämäntilanteessaan ja tarvittaessa hänet voidaan ohjata muun tarpeellisen avun tai tuen piiriin.¹⁸⁵ Ankkuritiimin jäsenet vierailevat koululla säännöllisesti.

Sähköposti: ennaltaestava.etela-savo.ita-suomi@poliisi.fi

Poliisi: 0295 455 656, Antti Siekkeli

Sosiaalityöntekijä: 044 799 5623, Nina Järveläinen

Psykiatrinen sairaanhoitaja: 040 352 3430, Anne-Mari Rautiainen

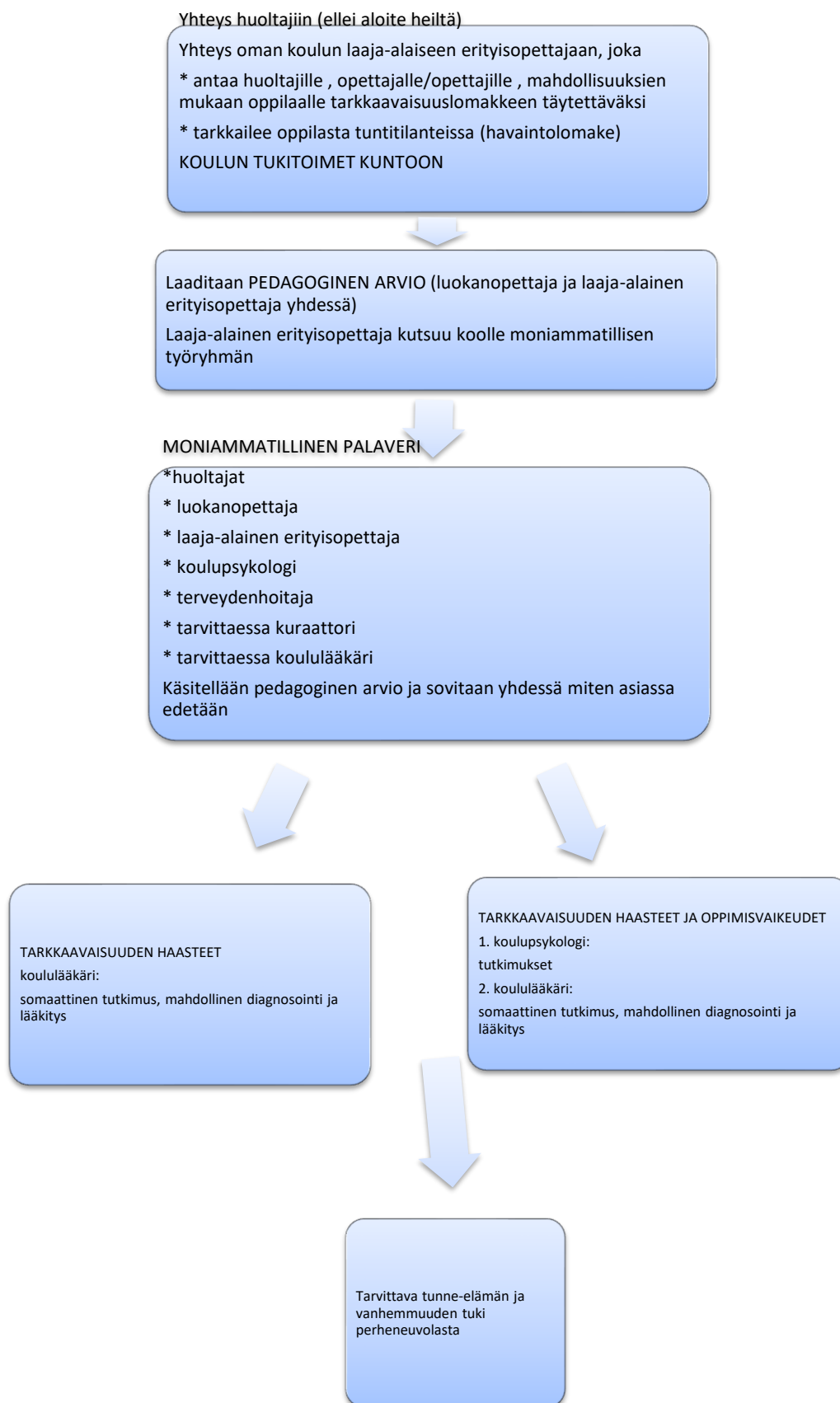
Nuorisotyöntekijä: 044 799 5348, Aino Laitinen

Nuoren osallisuus on ankkuritoimintaa ohjaava periaate. Nuori on ankkuritoiminnan keskeisin henkilö. Hänen osallisuutensa perustuu nuoren itsemääräämisoikeuteen. Kokonaisvaltaisuus ankkuritoiminnassa tarkoittaa sitä, että myös vanhemmat ja huoltajat otetaan mukaan toimintaan. Vanhemmilla on keskeinen rooli nuoren tukemisessa. Myös vanhempien avun ja tuen tarpeet on siten pyrittävä tunnistamaan, jotta nuoren toiminnan taustasyiden ratkaisemiseen voidaan tarjota tukea.

¹⁸⁵ <https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

Ankkuritapaamiseen osallistuvat nuori, hänen huoltajansa sekä ankkuritiimi tai osa tiimin ammattilaisista. Nuoren vanhemmat/huoltajat ovat mukana ensimmäisellä tapaamisella ja tarpeen mukaan jatkotapaamisissa. Ankkuritiimin ammattilaisten lisäksi tapaamisiin voi osallistua myös muita toimijoita. Heidät valitaan ja kutsutaan nuoren suostumuksella ja hänen yksilöllisen tilanteensa mukaisesti. Muita ammattilaisia ovat esimerkiksi koulun tai oppilaitoksen edustajat tai nuorelle jo muissa palveluissa nimetty oma sosiaalityöntekijä. Ankkuritapaamiset järjestetään ensisijaisesti virka-aikana. Tapaamisia voidaan järjestää myös ilta-aikaan tai viikonloppuisin, jos nuoren ja hänen perheensä tilanne sen vaatii. Yhteen tapaamiseen varataan aikaa noin 1–2 tuntia.

3.9.6 ADHD-hoitopolku Pieksämäellä esikoulussa, alakoulussa ja yläkoulussa

4 YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN OPISKELIJOIDEN JA HEIDÄN PERHEIDENSÄ KANSSA

Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä hyvinvointialueen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajien sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.¹⁸⁶

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhoillon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoillon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita tai muussa määräyksessä siten kuin perusopetuslain 14 §:ssä¹⁸⁷ ja lukiolain 10 §:ssä säädetään.¹⁸⁸

4.1 Suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa

Oppilaskunnat

Opiskeluhoitosuunnitelmaa käsitellään yhdessä koulun/oppilaitoksen oppilaskunnan kanssa oppilaiden ikäkaudelle soveltuvalla tavalla.

Vanhempainyhdistykset

Vanhempainyhdistyksissä käydään keskustelua vuosittain opiskeluhoillon suunnitteluun liittyvistä asioista.

Opetussuunnitelman työversio

Opiskelijoilla ja huoltajilla on mahdollisuus kommentoida opiskeluhoitosuunnitelmaa. Kommentoinnit otetaan huomioon vuosittain hyväksyttävässä päivityksessä.

Huoltajien ja opiskelijoiden palaute

- Opiskeluhoito on yhtenä kohtana joka vuosi järjestettävässä asiakastytyväisyyspalauteessa, joka tehdään perusopetuksen toisen, viidennen ja kahdeksannen vuosiluokan oppilaiden perheille.
- Kouluterveyskyselyt THL
- Lukiossa toteutetaan vuosittain itsearviointikysely, jossa kysytään myös opiskelijoiden kokemuksia opiskeluhoillon tuesta.
- Hyvinvointiprofiilit

¹⁸⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § (377/2022)

¹⁸⁷ Perusopetuslaki 14 § (477/2003)

¹⁸⁸ Lukiolaki 10 § (714/2018)

Palautteen avulla kehitetään toimintaa entistä paremmaksi ja siksi on tärkeää, että mahdollisimman moni opiskelija antaa palautteen. Opiskelijapalautteen kysymykset liittyvät mm. ohjaamiseen, ilmapiiriin, koulutuksen toteutukseen (mm. opettajien työskentelyyn, opiskelumenetelmiin, työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen), arviointiin ja oppimisympäristöön.

4.2 Tiedottaminen oppilaille, opiskelijoille ja huoltajille

Tiedottaminen oppilaille ja opiskelijoille

Opiskeluhoitoa esitellään oppilaille ja opiskelijoille lukukauden alkaessa. Perusopetuksessa kuraattori kiertää kaikki 7-luokat syksyisin kertomassa opiskeluhoitopalveluista oppilaille.

Tiedottaminen huoltajille

Keskeiset opiskeluhoollolliset asiat kuvataan koulujen ja oppilaitosten nettisivuilla sekä Wilmassa. Opiskeluhoitoa esitellään vanhempainilloissa.

Yksilöllinen oppilashuolto

Vastuuhenkilö huolehtii, siitä että yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontuessa oppilas/opiskelija ja huoltaja saavat tietoa opiskeluhoollon periaatteista ja käytännöistä.

5 OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURAAMINEN

5.1 Ohjaus, seuranta, arviointi ja valvonta

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja.¹⁸⁹

Opiskeluhuollon seuranta ja arviointi

Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti¹⁹⁰.

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhoitoa koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava.¹⁹¹

Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot¹⁹².

Opiskeluhuollon valvonta

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.¹⁹³

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä tarkoitetun opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.

¹⁸⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 24 § (1287/2013)

¹⁹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 1 mom. (1287/2013)

¹⁹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 2 mom. (633/2021)

¹⁹² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 § 3 mom. (1287/2013)

¹⁹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § (1287/2013)

5.2 Opiskeluhoiltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen Piek-sämäellä

Vastuu

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjäkohtaisesta opiskeluhoiton yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoiton ohjausryhmä. Koulun ja oppilaitoksen opiskeluhoiton suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä. Vastuu ryhmien toiminnasta on koulujen rehtoreilla, jotka kokoavat ryhmien toiminnasta palautetta oppilailta, opettajilta, huoltajilta sekä opiskeluhoiton eri toimijoilta. Opiskeluhoiton toimintaa arvioidaan ohjausryhmässä lukuvuoden päättyessä. Keskeisistä tuloksista tiedotetaan oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille. Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoiton kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

Menetelmät

Seurannassa käytetään hyväksi koulun hyvinvointiprofiilia, asiakastytyväisyyskyselyä, oppilashuollon laatuarviointia, koulun olojen terveystarkastusta sekä muita oppilaiden hyvinvointiin kohdistuvia selvityksiä, joihin yläkoulussa ja toisella asteella kuuluvat esimerkiksi kouluterveyskysely.

Aikataulu

Koulun hyvinvointiprofiilin selvitys ja koulun oppilashuollon laadunarviointi toteutetaan parillisina vuosina, joka toinen vuosi. Koulun olojen terveystarkastus toteutetaan joka kolmas vuosi erillisen suunnitelman mukaan. Opiskeluhoito keskittyy siinä oppilaiden monipuoliseen hyvinvointiin.

Tulosten käsittely ja hyödyntäminen

Koulun opiskeluhoitoryhmä päätelee tulosten perusteella vaadittavat toimenpiteet, jotka rehtori kirjaa seuraavan lukuvuosisuunnitelman painopisteiksi.

Tuloksista tiedottaminen

Tulokset kootaan tiedoksi opetuslautakunnalle esiteltävään lukuvuosikertomukseen. Rehtori vastaa tiedottamisesta koulunsa henkilöstölle, oppilaille, opiskelijoille, huoltajille sekä tarvittaville yhteistyötahoille.

Omavalvonta

Koulutuksen järjestäjät seuraavat ohjausryhmässä opiskeluhoiltosuunnitelman toteutusta yhteistyössä opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa. Jokainen työntekijä toteuttaa työssään omavalvontaa ja tuo esille asioita kehittämisen näkökulmasta.

LÄHTEET

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017

Ammatillisten perustutkintojen perusteet 2014/ Luku 8.7 opiskeluhoito. Opetushallitus.

Ankkuritoiminta. <https://ankkuritoiminta.fi/toiminta>

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes.

Etelä-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä. www.esshp.fi

Hietanen-Peltola, M.& Korpilahti, U.(toim.) Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen.

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Ps-Kustannus.

Julkari.https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126936/URN_ISBN_978-952-302-505-9.pdf?sequence=1

Kivakoulu. www.kivakoulu.fi

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019/Luku 4.3 opiskeluhoito. Opetushallitus.

Lähisuhdeväkivaltatyö. <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/lahisuhde-ja-perhevakivaltatyo>

Mäki P, Wikström K, Hakulinen-Viitanen T ja Laatikainen T (toim.) (2011) Terveystarkastukset lastenneuvolassa & kouluterveydenhuollossa - Menetelmäkäsikirja (pdf 2,23 Mt). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen oppaita 14. Tampere

Interpersoonallinen ohjaus ja neuvonta IPC. Nuorten IPC Käsikirja 2016. HYKS Nuorisopsykiatri

Opetushallitus. Perusopetukseen valmistava opetus. Oph.fi

Opetushallitus. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki http://www.oph.fi/download/163540_Oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki.pdf

Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki-ja-oppilashuolto>

OPS perusteet 2014

Opetussuunnitelma. <https://peda.net/opetussuunnitelma/ko2/pvo/otl/kjkkk/pieksamaki>

Peda.net. <https://peda.net/opetussuunnitelma/ko2/pvo/otl/kjkkk/pieksamaki>

Pelkonen Marjaana 2014. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Oppilas – ja opiskelijahuollon kokonaisuus, yhteisöllinen opiskeluhoito. Seinäjoki 5.3.2014

Perusopetuslaki 1998/628

Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2015.

Pieksämäen kaupungin päihdestrategia 2008.

Pieksämäen koulutoimen turvallisuussuunnitelma 2014 / Wilma

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014/ Luku 8.0 oppilashuolto. Opetushallitus.

Poliisi. Itä-Suomi

Psykologiliito. <http://www.psyli.fi>

Sosiaaliportti. <http://www.sosiaaliportti.fi/>

Talentia. <http://www.talentia.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvak-sikaytto/seksuaalisen-hyvak-sikayton-epaily/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosepailyjen-ilmoitusvelvollisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Verkostomenetelmät 2007. <http://info.stakes.fi/verkostomenetelmat/FI/puheeksiottaminen/index.htm>

Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. 2015. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

Varhaisen tuen käsikirja 2012, Pieksämäen kaupunki. (M:/asema)

Varpu. 2005.Lapselle tukea ajoissa. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Opettaja nro 38 B. Luettu 2012. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>

Vertaissovitteluohjelma- Verso <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/>

Viisari. Ennaltaehkäisevä päihdetyö. http://pieksamaki.fi/files/viisariopas_huhti.pdf

LAIT JA ASETUKSET

Alkoholilaki (1143/1994), (642/2009)

Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 30.11.2012

Henkilötietolaki (523/1999)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), (951/2011), (1269/2013), (531/2017)

Laki lastensuojelulain muuttamisesta (1302/2014)

Laki perusopetuslain muuttamisesta (1139/2003)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015)

Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (245/2015, asiakasasiakirjalaki)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki)

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020)

Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Lastensuojelulaki (1015/2005), (417/2007), (1292/2013), (88/2010)

Lukiolaki (629/1998), (478/2003), (1268/2013), (741/2018)

Nuorisolaki (1285/2016)

Nuorisolaki 11§ (1232/2020)

Oppilas- ja opiskeluhoitolaki (1287/2013) (377/2022)

Perusopetuslaki (628/1998), (1288/1999), (477/2003), (642/2010), (1267/2013), (1288/2013)

Oppivelvollisuuslaki (1214/2020)

Rikoslaki (1889/39), (374/2008)

Sosiaalihoitolaki (1301/2014)

Terveydenhoitolaki (1326/2010)

Tupakkalaki (549/2016)

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)

Kuva 1. Pieksämäen kaupungin opiskeluhoiton rakenne ja toimintatavat

Kuva 2. Opintojen seuranta- toimintamalli lukiossa

Kuva 3. Työntekijän / aikuisen kokeman huolen vyöhykkeistö

Kuva 4. Varhainen puuttuminen Pieksämäen kouluissa ja oppilaitoksissa

LIITTEET

Liite 1. Opiskeluhoitokertomus

Liite 2. Suunnitelma pitkäaikaissairausten hoidon järjestämisestä koulupäivän aikana

Liite 3. Suostumus oppilaan asian käsittelyyn opiskeluhoiton monialaisessa asiantuntijaryhmässä

PIEKSÄMÄEN KAUPUNKI
OPIKELUHUOLTOKERTOMUS _____ . ____ 20 ____
SALASSA PIDETTÄVÄ ASIAKIRJA

Oppilaan nimi ja henkilötunnus	Kokoukseen osallistujat ja heidän virka-ase- mansa		
Kotikunta ja yhteystiedot			
Huoltaja ja yhteystiedot (osoite ja puh)			
Oppilaan/huoltajan suostumus asian käsittelyyn, ryhmän koollekutsumiseen ja muiden yhteistyötahojen osallistumiseen			
Suullinen suostumus: _____ 20 _____			
Kirjallinen suostumus: Pieksämäellä _____ 20 _____			
Oppilaan allekirjoitus/ nimenselvennys	Huoltajan allekirjoitus/ nimenselvennys		
Asian aihe ja vireillepanija			
Opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet ja tukitoimet (aikaisemmat ja nykyiset)			
Kokouksessa tehdyt päätökset	Päätösten toteuttamissuunnitelma	Vastuuhenkilöt	Toteutetut toimenpiteet
Tietojen luovutus (mitä salassa pidettäviä tietoja on luovutettu, kenelle ja millä perusteella)			
Pvm, kirjauksen tekijä ja hänen virka-ase- mansa			

Suunnittelulomake pitkäaikaissairauden hoidon järjestämisestä
koulupäivän aikana

Vanhempien yhteyshenkilö koulussa päivityksiä varten

_____ puh: _____

YHTEYSTIED

OT

Koulu _____ luokka _____

Lapsen nimi _____ syntymäaika _____

Huoltaja _____ puh: _____

Huoltaja _____ puh: _____

Terveydenhoitaja _____ puh: _____

Rehtori _____ puh: _____

Opettaja _____ puh: _____

Koulunkäynnin ohjaaja _____ puh: _____

Keittiöhenkilökunta _____ puh: _____

Varahenkilöt _____ puh: _____

Sairautta hoitava taho _____

puh: _____

Yhteyshenkilö _____ puh: _____

SAIRAUDEN HOITO KOULUPÄIVÄN AIKANA

Huomioitavat asiat:

Lapsen huoltajat vastaavat siitä, että lapsella on koulussa lääkitsemiseen tarvittavat välineet ja lääkkeet, sekä koulun henkilökunnalla tarvittavat ja päivitettyt tiedot sairaudesta ja lapsen avuntarpeesta sairauden hoitamisessa koulupäivän aikana.

Lapsen tyypilliset oireet:

Ensiapu:

(Missä lääke säilytetään, toimet kuinka menetellään):

Retket, liikuntapäivät ja muut erityistilanteet:

Koulumatkat, iltapäiväkerho:

Miten tieto sairaudesta kulkee sijaiselle:

Muut muistettavat asiat:

Suunnitelmaa jatketaan _____ saakka, jonka jälkeen uusi arvio.

Paikka ja päiväys _____

Lapsen huoltajana annan tässä lomakkeessa mainituille henkilöille luvan lapseni sairauteen liittyvien toimien hoitamiseen lomakkeessa kirjattujen linjausten mukaisesti. Lisäksi annan luvan lapseni terveydentilaa koskevien tietojen luovuttamiseen tässä lomakkeessa mainituille sekä mahdollisesti ensiapuun osallistuville muille henkilöille.

Sitoudun tiedottamaan lapseni hoidossa tapahtuneista muutoksista koululle / opettajalle.

Huoltajan allekirjoitus _____

Lapsen allekirjoitus _____

Terveydenhoitajan allekirjoitus _____

Lääkärin allekirjoitus _____

**SUOSTUMUS OPPILAAN ASIAN KÄSITTELYYN OPISKELUHUOLLON
MONIALAISISSA ASiantuntijaryhmässä**

Oppilaan nimi
Henkilötunnus
Koulu ja luokka
Huoltajien nimet
Osallistujat
Huolen aiheet ja muuta mahdollista tietoa

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen. Ryhmän jäseninä voivat toimia esim. luokanopettaja, luokanohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja, psykologi, erityisopettaja tai opinto-ohjaaja.

Opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös tarvittavia opiskeluhoillon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä.

Asian käsittelystä laaditaan opiskeluhoitokertomus, johon kirjataan tarpeelliset tiedot yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Ryhmän jäsenet noudattavat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) ja muiden ammattiaan koskevien lakien salassapitosäännöksiä.

- Annan luvan asian käsittelyyn/oppilas
 En anna lupaa asian käsittelyyn/oppilas

- Annan luvan asian käsittelyyn/huoltaja
 En anna lupaa asian käsittelyyn/huoltaja

Perustelut

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisäykset/muutokset suostumukseen

Pieksämäellä / 202

Oppilaan allekirjoitus ja nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI

Oppilaan asian käsittely asiantuntijaryhmässä ja opiskeluhuoltokertomus

18 § Opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa asema opiskeluhuollossa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

19 § Yksittäistä opiskelijaa koskevan opiskeluhuoltoasian käsittely

Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen.

Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan.

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.

20 § Opiskeluhuollon kertomukset

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhuollon kertomuksiin siten kuin tässä pykälässä säädetään. Tässä laissa ei

säädetä sellaisista opiskelijoita koskevista tiedoista, joita tallennetaan oppilas- tai opiskelijarekistereihin opetuksen tai koulutuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Opiskeluhuoltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä. Opiskeluhuoltoa toteuttavat kuraattorit kirjaavat opiskelijan yksilökohtaista työtä koskevat tiedot sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000). Opiskeluhuollon kuraattorin kirjaamisessa noudatetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015).

Kun 14 §:ssä tarkoitettussa opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta ja suunnitellaan opiskeluhuollon tukea, tai kun sen jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilökohtaisia opiskeluhuollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava opiskelijan opiskeluhuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

Opiskeluhuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe, tausta ja vireillepanija;
- 3) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuvat henkilöt ja heidän asemansa;
- 4) suunnitelma toimenpiteistä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja niiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) opiskelijaa koskeva välttämätön tieto liittyen opiskeluhuollossa toteutettuihin ja toteutettaviin toimenpiteisiin;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammattinsa tai virka-asemansa.

Jos opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan henkilöille, joka ei osallistu opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

21 § Opiskeluhuollon rekisterit

Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisterin (*opiskeluhoitorekisteri*) rekisterinpitäjä on koulutuksen järjestäjä. Opiskeluhoitorekisteriin tallennetaan oppilaitoksen monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä opiskelijan ja hänen laillisen edustajansa antamat tahdonilmaisut.

Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialueen toimielin. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan sosiaalihuollon asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialueen toimielin. Jos yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja 9 §:n 2 momentin tai 10 §:n mukaisesti, se toimii potilasasiakirjojen tai sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen rekisterinpitäjänä.

Koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää tässä pykälässä tarkoitettuun rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin kyseisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa muuta säädetä.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 ja tietosuojalaissa (1050/2018). ja henkilötietolaissa (523/1999).

22 § Opiskeluhoitorekisteriin sisältyvien tietojen salassapito

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluhoitorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 30 kohdan mukaisesti.

Oppilaitoksen henkilöstö, opiskeluhoitopalveluja toteuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt taikka niiden toimeksiannosta tai muutoin niiden lukuun opiskeluhoillon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt, opetusharjoittelua suorittavat ja muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteutukseen osallistuvat henkilöt taikka opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet eivät saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhoillon asiakirjoihin sisältyviä tai muuten tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- 1) asianomaisen henkilön tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa kirjallista, yksilöityä suostumusta; taikka
- 2) tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä.

23 § Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Opiskeluhoitoa koskevista salassapitovelvoitteista voidaan poiketa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 7 luvussa säädetään, ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoillon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoillon jatkuvuuden kannalta.